

Bárka és ladik

Hizsnyai
Zoltán

Kalligram

HIZSNYAI ZOLTÁN

(Rimaszécs, 1959. február 13.)

Költő, esszéíró, szerkesztő.

Önálló kötetei: *Rondó* (versek, 1987), *Tolatás* (versek, 1989), *A stigma krátere* (versek, 1994), *Műfajtalankodás* (esszék, pamfletek, 1996)

KALLIGRAM

Hizsnyai Zoltán
Bárka és ladik

Hizsnyai Zoltán
Bárka és ladik

Kalligram
Pozsony, 2001

© Hízsnyai Zoltán, 2001
ISBN 80-7149-209-4

Utókezelés

I. A tizenharmadik év

(a Rondó romjai)

a tűzszerész aki kitekeri
álmaimból a gyújtófejet
– kifüstöl vackomból az átkozott
folyton cihelődő hajnal

hóvihar egy kaktusz tövében
– pumpás lázas lehelet;
akkora feje van a klozetszagnak
mint egy másnapos csecsemőnek

a poharak libasorban
lekanyarodnak a pultról
– sivatagi tevekaraván a garatok kürtőiben –;
egy hóbucka mögött zárt alakzatban
világháborús konvoj kel át az aknazáron;
nyomukban mózes ökörfogatot vezet

odébb jézus menetel
zsebében döglött pacsirta
ágyúcső remeg a vállán;

mikor temetik sárkányrepülőként kísért
a röhögő tömeget mutatványokkal hecceli
aztán röptében ki-be ugrál saját halálán

a vörös postakocsi
levelek helyett máris
virágokat hoz – a fal füle
(nem számárfülnek képzelem
az csupa okosat hall)
diszkrétén köhint s tudja már
buja kopogású szívem is:
az idők metronómja
méri az ütemközöket
– az egyetemes biztostű ott ragyog
fél térdre ereszkedve egy kapa földön

csak egy csipetnyi toll
szilánknyi csont
csipegetés nyoma:
ez a kevés a legtöbb
nincs több mint ez a nem egészen semmi
s ez még nem is minden
egy kevés semmi hiányzik belőle

a falióra már nem jár körbe
megvárja míg újra rákerül a sor
tizenkét óra múlva ez mindig bekövetkezik
tudja ezt mindenki
senki sem fél az időtől

jónás a sivatag szélén horkol
gyomrában lubickol a bálna
– agysejtjeim mint egy batyu szputnyik
lehuppannak a mennyországba

moha fedi úttalan lebegő
magányos lábnyomom
hőgutás jégcsap a szemem
és sírni sem tudok
pedig a könnyzacskóim
annyira felduzzadtak
belelőgnak a számba
de a tekintetem merev;
egy görögdinnye magányával
pörgök az északi-sarkon
utolsó cseppig kifarol
belőlem a levegő

de még ma megfejek néhány csillagot

addig is fázunk
erről annyit s oly hevesen beszélünk
egészen belemelegsünk;
te kinyomod az én szememet
én kinyomom a tiédet
aztán megtetszünk egymásnak

a percek elfelejtik mondandójukat
mert nincs számukra mondanivalónk;

az idő kényszerzubbonyai
kilógják a maguk idejét

habot ver a száj
tepsisedik
fesztes blúzodban
esteledik

rengeteg dolgom van
most tanulom az ajtót becsukni
most kell amíg meg tudom rakni a tüzet
tanulok a fogalmak mögé kerülni
megkerülhető fogalmakat gyártani hozzá
csontboltozatba roppantva
hagyni úszni a kérdést

de péppé zavarodik a kő
beírottá ürül a papír
a dugóhúzó fájdalmában kiegyenesedik
felbőg a ventilátor
fölszippantja a koponyák pilláit

ja a tegnapi világegyetem
írja a többihez

II. Tíz év után

(A Tolatás summázata)

Üres minden,
mint egy sóbánya fényképe –
rövidlító a bőr, süket a szem
és néma a szaglász;
nyerítve üget a tehetetlenség,
s tapsolnak a fogak.

A levegő földhöz vágott tök
– két manccsal tapasztjuk szánkba;
sötét van, akár embriók
szívében napfogyatkozáskor.

Csörlőn emelkedik
garatomig az inger,
s úgy tapogatózom,
akárha folyton
bordák közé nyúlnék.

Szemem fénye
a koponyámba tömködött belek
tekervényei közül nem bír kiszabadulni
– a gondolat örvényében
pörög a valóság
vak világítótornya.

Tudjuk már, honnan a hányadik ajtó
nyílik a paradicsomba, látjuk
a lealkudott szárnycsapásokat,
kockás mozdulatokat a váró-
termek tükörszobáiból,
ahol kalapáccsal verték
belénk az eszmék Ámor-nyilait,
mutatóujjakat imádatnak velünk –
és a tükörben reggelente végül
felpróbáltam én is mutatóujjamat.

De szorít már a koponyám,
megfulladok benne,
s akár tátott szájba
ordító befalazott fül –
négyütemű hörgés,
gargarizáló dízelek;
sziklaszobromon immár
két árva csáp mered:
elkötött köldökzsinór és porzó.

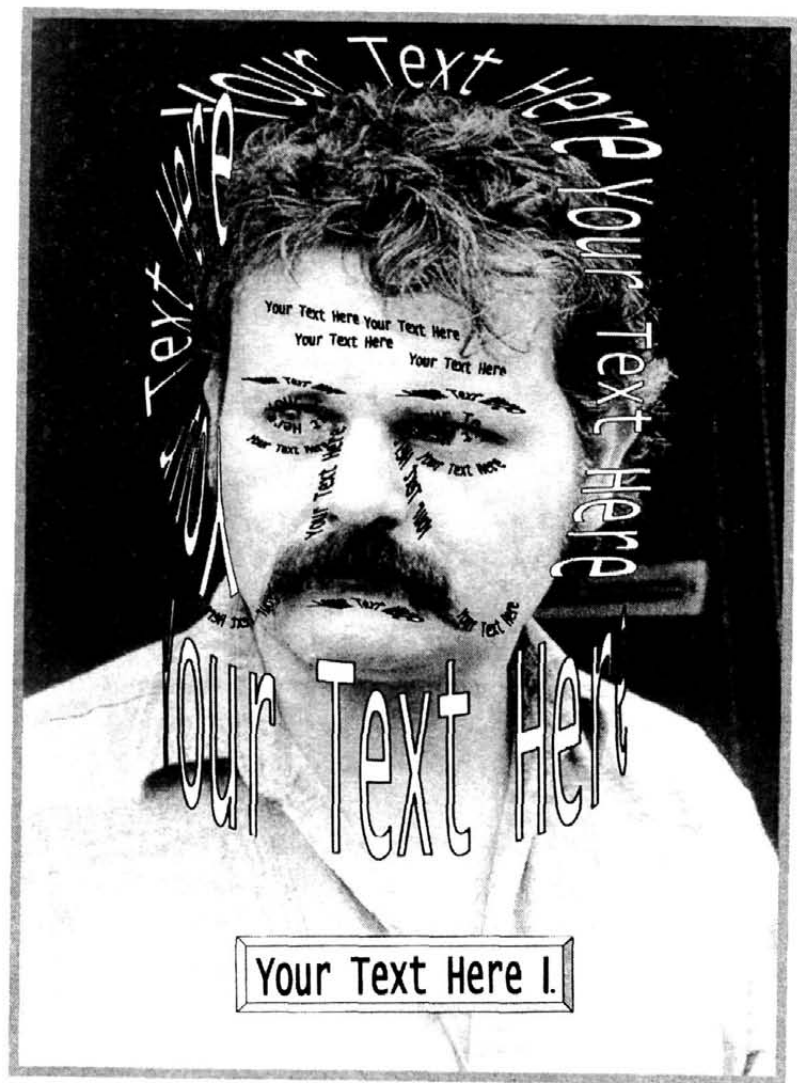
Tűsarkú cipőben
jár a fagy,
de néhány fültövön
csapott mondat
idesomfordál szégyenkezve
– a hideg falakban éjjel
összemelegednek a huzalok.

Belátni a kert eresztékeibe,
a természet csapolásaiba,
ámde a szellem csak a négykézlábra
ereszkedett dolgok hátán lovagol,
s a tócsába verődött szenvedések
tükreiben nézegeti magát.

Még emlékezetem hűtőkirakatában tárolom
a semmiben dobbantó, vak energiát,
de soraimat, mint véres
hentesbárdok élet,
egyenként mind a
radírokba törlöm.

Állok – éjféli tóból
holdfénynél kimeredő kasza –,
s amit általam látni
azt látom magamból.

Péppé passzírozott arcomat.

Ezredvégi fohász

Fejünket mielőtt párnára hajtánánk,
míg rőt párába hanyatlik a nap,
teljes bizalommal, akárha hajdanán
– hisz az elme mind gyakrabban kihagy –,
fordulunk feléd: **Mi Attyánc ki vagy**,
s mivé ürül vajon lelkünk, e teli zsák,
lepkeszárnyra kapva ha egedbe rebben,
s mily elégtétellel kalkulálhat Izsák,
ha majd elfoglalja helyét **az menyekben**?
Hiába várjuk, nincs felelet,
és – lám-lám – mégis elvárod:
Sietelteltél meg a te neved;
s már hinted is ránk a kenetet,
a halál torkát kitátod:
Idjőn el az te orlóágod,
hol boldog szellem-polgárok
vakító fényben lézengnek,
s zengnek a kardalok. **Légyen meg**
a te akarod. Szégyennek
ellenáll a hit – lándzsának a vért –,
fusson a kecske, ujjunkból a vért
pumpálja fel a húsba tört tövis,
mint az menyben, úgy it ez földönis,
csak **Az mi minden napi kenyerünket**

add meg nekünk ma, tömd meg beleinket,
 desszertnek malaszttal púpozd meg a tálunk,
Es botfáslád meg az mi véteinket,
 s bocsásd ránk kegyeid, a Gonosz már ránk unt,
miképpen – jobb híján – mijs meg botfátlanc
azoknak, az kik mi értünk vért vesztenek,
 mert **ellenünk** éppen ezzel **vétkeztenc** –
 leborulunk hát
 késért esdve
Es ne vigy minket
az kéfértetbe:
De szabadíts meg minket eme poszttól,
 s vedd vissza jussod végre **az gonosztól**,
 hisz öröktől nálad van a talon,
mert tiéd az orfíág, az hatalom,
 legbelsejével minden téged érint,
 s mi kívül esik, az is tiéd részint:
 az álnokságok és **az ditsőség mind**
 – oltalmaz minket hát **öröcké**,
 ne alázz váltig ördögökké,
 hadd legyen illő fönn a lélek-hárem:
 ártatlan bájjal riszálhassunk. **Amen.**

*(A vers Károli Gáspár bibliafordítása korabeli nyomtatának
 felhasználásával, a Magyar Rádió felkérésére született.)*

Az agg Juan szertelen szerenádja

Kitelt kebel – átring a Hold
a felhők puha mancsán,
vágyat karóz, tar botba olt,
s a görcsös husáng bandzsán
mered s terem – terhemen mégse old
a lankadatlan handzsár...

Baszk dombok buja hajlatán,
s a narancssárga Katalóniában
sokat bolyongtam hajdanán,
páncsoltam egyre parttalanb Hiányban;
s bús donnák barna balkona
alatt, ha esdve párolgott a völgy,
hiába szisszent halk „Soha!”,
még aznap estve enyém lett a hölgy;
ölem Andalúz öblöt is sanyart,
kordéval űzött Córdoba,
mert asszonyain fentem az agyart;
s a borostyánnal beszőtt Granada,
hol markom hamvas narancsot facsart...

– Óh, mennyi nőben pácoltam a vágyam,
s bár hét mennyország tárt kapukat lágyan,
lobbanásomnak hamva sem maradt,
de most csontig hamuhodom,
szívemben vad tűzvész fakadt,
szél seper szét a szirtfokon,
égbe szökő bástyád alatt...

Ah, kacsalábon forgó testerőd,
legyűrőd bennem mind a tetterőt,
ikerrondellád magasszik fölém,
s a kapuszárny a barbakán tövén
kasztanyettaként diktál ütemet –
...de széttárt karod inkább feszület;
hívása hűvös. Hús befonta kanna –
ennyi vagy csupán, édes Donna Anna!
S mennyi vágy övez mégis, bűnös kaptár;
rajzani rest vagy, ám betelt a naptár:
söprűmön röpködsz, meglásd, boldogan,
s gyönyöröd mézén méhed megfog...

...De a zshivány évek erőmet meglopták,
moco rognak talpam
alatt már a kövek...
Könyörgöm, segíts meg! Ó, Elvira, fogj át!
Ágyékomon hámként
dobd át izmos öved,
s pányvázd cövekemhez májszín öled fodrát!

– s a bűbáj, úgy érzem, immáron megtöret,
a fonnyadt venyige ereszt mély gyökeret...
...Ám a remény amíg csípőm tetre bírja,
mély sebet üt a kétségek nyila:
hajnalfény – avagy a naplemente pírja
a horizonton lobogó lila?!

Akárhogy is van, sorsunk Isten írja,
az éj brokátját egünkről lenyírja;
egyszer meg kell virradnia –
bárha nélkülünk, Zerlina.

Addig is hozzád kél dalom,
te legszédítőbb szélmalom,
aki az égre nyerítve perdülsz,
hogy vitorládát szél kerekítse,
és alul futsz el, pediglen fent ülsz,
és akármilyen alakban feltűnsz,
s elillansz, de nem maradsz meg így se:
csalogánnyá válsz, aztán kőszirt formáz,
gitárfutamtól feldúlt pínea,
epedő szavam, jaj, hiába sorjáz,
sehol se vagy már, szép Dulcinea.

Sehol, mert túl közel,
rozsdás vértem főd el,
bozontos mellkasom
bolthajtása ölel –

s ingem, ha gombolom,
már te is vetkezel.

Dús pázsitot szuszog alánk a rét,
temetkezel, gúzsol falánk marék.
Bús margarét, lopott virág leszel,
akit a kéj akármikor leszel.
Főd felveted, majd elhagyod magad,
földre pereg koponyádból a mag.

...S komótosan, mint nagy ügyekben járó,
kopját szegez a vénséges pikáró,
vissza se pillant – fülében halk „Soha!” –,
fáradtan riszál alatta a lova.

(A vers a Magyar Rádió felkérésére született.)

Az állócsillag

Jókai Mór százhetvenötödik születésnapjára

Mikor Magyarország szelíd anya-testét
vas- és országutak még csak gyéren nyesték,
s nem hálózta még be zizegő sürgönydrót,
– hasztalan verdeső áldozatát a pók –,
városról városra kajla kerékrónán
kacsáztak a hírek – többnyire temonda –,
úti csapszékekben, fogadóknban elvult
velük az utazó, mint makkon a konda.

Hónapok elteltek vagy akár esztendőök,
míg a világjárók megjöttek. Kelendőök
voltak jobb körökben bár a divatlapok,
és már naprakészen folyt az adok-kapok
a divatírók közt, de hát az mit sem ért,
történetre, hírre vágyott a közönség,
s nem csak a Dunának középső folyása,
már a világegész várt feldolgozásra;
történet és mese, ami jól kupán csap,
mi az agy mélyére magát jól beássza;
és egy leend ennek korlátja csupán csak:
a távolságoknak bírni nem-tudása.

Bizony, igénybe vett igen számos napot,
míg a csavargózós Pestre felbaktatott,
vagy Abbáziából, nagy porfelleg között,
míg a vén postamén Budára pöfögött,
nem is beszélve a távoli Keletről,
honnan télre kaptunk hírt a kikeletről!
Bizony, nem késhettek már a híradások,
Képzet a Tudásnak így bérbe adá sok
szilaj pegazusát – szárnyalj pejko, szárnyalj! –,
s Kárpátok karéján lengett árvalányhaj:
kicsaptak a pacik, nem hagytak egy pacát,
bejárták a Krímet, Londont, Szent-Pétervárt,
caesarok Rómáját, Palesztinát, Párizst,
Afganisztánt, Kínát, hol kuli papál rizst,
nem maradt ki Sztambul és a Kaukázus,
ahol akkoriban történt számos kázus.
Megíródott minden s több még annál is, ha
eléggé rátermett volt az annalista.

De a publikumnak az még jobban tetszett,
az eseményekről ha készült rézmetszet –
kép! száz önkép! –, hisz még olvasni sem áttal,
ha vélt magát látja a történet által.
Ámde még sokáig nem mozdult meg a kép,
az élet-meséket hiába keresték –
kurta genre-képek baggatgatásával
haladóztak el a hosszú őszi esték.

Aztán egyszerre csak megéledt a lusta,
gázokat böfögő, álmos magyar pusztá:
szárba szökkentek a *Vadon virágai*,
s képzelete szárnyán az ifjú Jókai
szorgos méhként röppent virágról virágra,
hogy a zsánereket összeboronálja.
Anekdotát, mesét, életképet, eposzt
egybeporzott, s eme hibridet ültette
a folyvást erjedő, nyughatatlan komposzt:
a nyelv ágyásába. – El nem évül tette!

S nem csak ikont festett: erény, ezer komplott
közt kavargó, pörgő, csörgedező sorsot –
folyamatot rajzolt, alakulást pingált,
hőseitől sosem sajnálta a tintát:
bő sugárban áradt, buzgott ernyedetlen
pennája torkából a mese szünetlen.

S színes alakjait cselekvésre fogta,
lett legyen szállásuk kastély avagy fogda,
sziget, hadi tábor, dereglye, ősi vár,
lelkületük nemes, léha, égő, sivár,
rajongó... Ó, abból sosem is szenvedtél
hiányt életedben, Móric! S még neved él!

Nemzedékek száza – elhótt és eleven –
a te olvadt érczként hömpölygő nyelveden

edzette irányát, azzal ojtá anyja
nyelvét – és ez oltvány folyvást megfoganja
zamatos gyümölcsét: a plasztikus, élénk
tónust s az akcentust, melytől tapintható
lészen idea, szín, a kor, melyben élénk –
s még azon ismék is, miket tapintat ó.

Nálunk még az élet igencsak regényes,
amikor a regény életessé válik,
a valóság jámbor mesét és regét nyes,
s tények gúnyájába gombolkozik állig
a mű; s mikor a lét prózaivá satnyul,
a literatúra a „való fölé” nyúl;
majd a bölcséletet nyúlja le, igaznak
egyedül azt tudva, mit maga igazgat;
aztán szétszabdálja önnön szövegtestét,
kéjjel szemlélve a kontextus szétestét,
ám midőn észleli: milyen sete-suta
nagy történet nélkül a halál(text)tusa,
rendezgetni kezdé ezeregy darabját
– ilyennek képzeled a tébolyda rabját –,
jaj, de más-más könyvben valahány volt szerve,
s a gyönyörök fája végleg szétszerelve!
– gondolhatnád, de itt semmi sincs végleges,
ki a részt fürkészte, most a nagy égre les,
aki rebelliót akart, most a szokványt
kerülgeti – éber, mert tudja: fánton-fánt
elzúgnak a román heves forradalmi,

elmarad, mi csupán módi, színlelt, talmi,
és ami megmarad: az igaz hagyomány,
nem segít cselszövény, semmilyen hatalmi
szó, ezer ítéshoz is hiába hadovál –
Jókainak lenni, az égi adomány!
Merő képtelenség itt másról szavalni!

Ahány história, annyiféle érték,
mert az érdemeket sokféleképp mérték
koroskint, és nem lesz másként ez sosem is,
egyszer egyik, másszor másik múló, semmis,
de van mű, mi átsüt korokon, eszméken,
és állócsillagként ragyog fönn az égen,
meghaladva minden ó és új stíleszményt,
mert ten belbecséből töltekezik s vesz fényt,
nem üstökös, mely a zeniten fellobban,
és ahogy közelít, sajog egyre jobban,
de csak elenyészik árva csillaglása,
nem marad utána csak önnön vak mása,
s megint megjelenik egy kevés időre,
s napszélben lobogó tollal vési dőre
tanát az égboltra, hanem virradatra
magvas eszméinek nem marad írmagja
– épp hogy nem: Jókai óvatos a nyelvvel,
szinte dédelgeti, ellenben nem nyelvel,
nem aggat reája múlandóságokat,
nem tündöklök, mégis világosságot ad,
érzelmet s érzéki látást, reményt, derűt,

nem lobog szertelen, nem is tüzel, de fűt;
sok-sok könyve elnyűtt, nem úgy a hatása!
Jelenlétét nem is észleljük: ő már rég
szépliteratúránk háttérsugárzása.

Tehát Mór megtette az kötelességét...
Mennyek ligetein nyugtathassa égkek
szemét, lenge Bellák, odaadó Rózák,
szúzi angyal-rajkák körötte aprózzák.
Övezzé homlokát dús babérkoszorú,
és pihenés gyanánt légyen csak szomorú,
színezüst szakállát sohse mossa könnyű,
mint kinek a túl-lét ugyanolyan könnyű,
akár ama súlyos táalentum éltében,
mit kedvvel pörgete hosszában-széltében
át betű- és papír-hegyeken, -halmokon,
s mit hasztalan hámoz ezer és egy Peer Gynt!
– Nyugodjon békében...
És isten éltesse továbbra is bennünk!

*(A vers a balatonfüredi Jókai Napok megnyitóján hangzott el
2000 májusában.)*

Himnusz a Házhoz

Az éjt fehér lapokra töltöt,
óh, látom, látom őt, a költőt,
amidőn ledér szavaknak mindegyre elriszáló
értelmét bizergeté s a szomszéd bezörgete:
pirula, csőfógó, tűzszerszám lenne-e?
Vagy az író, ki magvas esszén fárad,
szellemét zörgő gépbe zongorázva,
s mikor az eszme épp legjobban árad,
a házinéni rézkilincset rázza;
s a kritikust, ki épp idétlen hosszú
verset baggatván termel új epét,
és tollán már-már rügyszakad a bosszú,
mikor a lakó törli ülepét,
s ím, fuldokolva gurguláz a kagyló;
s aki összetett prózaszerkezettel
bajmol avagy épp félkész nagyregénye
cselekményszálait varrogatja el
(amivel méltó díjra van reménye),
midőn a felső szomszéd kantárjára lel
valamely szilaj kanca feszes combközén,
s bár ösztökél, hogy kánkánt jár a mell,
a lusta luk csak böffentget pöszén,
s ütemére az ihlet elszelel...

Óh, látom őket, folyvást őket látom,
akiken titkos féreg foga rág,
akik helytállnak ama gáton,
melyen túl merőn zajlik a világ –
habár az Élet nem rest verni háton,
Múzsád bakulumába ülteté,
csenget – lakbéred kéri számon,
nem hogy babérod küldené...
malomkeréknyi koszorút költői erényid szerény
elismeréseül
s gyémántkoloncokkal ékített hét puttongy arany
rendjelet
méltatlan megpróbáltatásaid jelképes
fájdalomdíjaként...
...s ha mindezeket nem, hát legalább
bárcás borokkal borogassa lázad,
celládnál hét szűz légyen porkoláb,
kiknek rabláncán hős szíved nem lázad,
s ha nem ad csendesb hajlékot e század
(kit gondolat bánt, nem adja alább!) –
emeltessen hát szellemednek házat,
ó, literatúra! Fényes palotát,
márványgrádicsal, oszlopcsarnokokkal
(az ingyenkonyha lambériás legyen!),
s talán nem túlzás, elvárhatjuk joggal:
sorakozzanak majdan e helyen
– ki ma e dicső Háznak hiányára int –
a falak mentén szerény lovas szobraink...

Ámde mindhiába, hogy írni zavar láz,
s ím, együtt a szellem és ama megérzés,
ahhoz, hogy épülni kezdjen e pazar Ház,
valóságos legyen, s hogy zengjen az érc és
teljes erejéből feszítsen a pájszer,
zsenerőz mecénás kelletik, ki ajszer –
s nemcsak lelkiekben: egy multihatvanyi,
ki bankósbottal tud napszámost hajtani,
aki nem csupán a poénokon csámcsog –
bukszáját csörgetve sürgeti az ácsot,
ki tárcájába
 túrni nem fukar,
ha Carrarából
 befut a fuvar,
s ha elakadna valahol a sóder,
a kocsitengelyt kenni sem lesz sóher:
ki porzó poéta-
 garatra hajt kehelyt,
s emlékünkre házat
 emel ahajt e helyt!

*(Elhangzott 1997 szeptemberében a Petőfi Irodalmi Múzeumban,
a Magyar Irodalom Házáért rendezett rendhagyó költőtalálkozón.)*

Nyár – Ősz – Tél (Sör – Bor – Pálinka)

– triptichon –

I.

Présburgi ser-leg

a szürke csend
az ürgén szürke csönd
– fül vagy csak fülke cseng
mit hanggá gyűrt kecs önt
reá és csüngve csöng
csobban a báj a csent
elhallott ámde szent
világ-nagy kriglibent
s mint szösze haj lecsöng

az űr kénsárga fent
sárkánybélárba fent
hús sert izzad a csap
csebréből majd' kicsap
csecse csöcs rajt' a föl
csücsöríts rajta föl
ne vesszen kárba árpa hab

ont sört a sönt
és döntve önt
megdöntve önti a
sort sörbe ölt
löködve tölt
s önt is lecsorgia...

– így jár ki költ
vált sörre sort
combján lészen
foltos a sort

II.

Árpád-medencei bor-szüret

boroszlán borzong, köd kereng,
borsódzik kosbor, borbolya,
még alig pirkad, épp csak földereng
a borzas tőke, s fel-felhortyog a
bongor alól a csélcsap föld, de reng
a csupasz csülkök alatt már a kád,
kadar-lé kacskáz, mint a véresapa
rézsút a rézsűn, csemcseg tar borág,

pittyedt biling közt szöszmötöl-
hatol egy szellet lejjebb, szétcsap a
bongyor belekben, bornírt farpofát
próbáló vinkó, ó, te fürge must,
ne kuporítsd le e büszke genust,
légyen nyughelyed deszkaszarkofág,
karcos kadávered
ne gyalázzák kofák,
mert még az áslóg rád mered,
leveted kettős hevedered,
szétpotyognak a dongafák
s szülőöledbe ered leved...

Mi lesz veled

ó jó magyar,

kóbor porondba süllyed az agyar?

avagy miféle hóbert

a nyers agyagból nyelni óbort?

...Csak annak adj, kit igaz szomj sanyar,
egy verdung csigert lopj elém hamar,
vagy inkább tölts meg mindjárt egy bokályt,
sajtárral hordd a jóféle nedűt,
szagos muskotályt
és hárslevelűt,
zsongjon a bárzsing,
kezdődjön a hepaj;
fogytán a furmint?
hát sebj!
eressz egy dézsa déja vu-t,
ragadd meg karcos kéknyelűd,
mikéntha hajdan – ó ne szánd hát,

lapaj kupádba meregess leánykát,
ne féld a csintalant,
markold a csínt alant,
s dönts teli egy vendelyt,
hajtsd fel, mint a pendelyt,
várd meg, amíg megült,
csak azután köpüld,
így lelj benne enyhelyt.

Mert borítja immár iromba
vásznát reád a szürkület,
rozsdát seper a nyári lombba;
idén már nem lesz több szüret.
Az ember lomha, méla, rest,
valami védett szögletet keres,
s még oly makacs,
csimpaszkodik a kacs,
tartja a fürt
helyén az űrt,
pedig a puttony már merő ragacs,
ájult a gége, s a hordó hasas.

Bordó bordúrt borít a borzderes
égboltra bő bornyújából az est...

III.

A gömöri égettbor tora

Hej, de őszbe hajlott a határ egyszerre,
rozsdá ütközött ki amarra, emerre:
füzek boglya-haján, karcsú cser levelén
– árkok mélyén immár erjed a televény,
dévaj, füttyös szelek járvák a hegyhátat,
összeakaszkodnak, egy a másra támad.
Addig gyömöszkélnek egymást egyre feljebb,
felrugallik burka ellős fellegeknek.

Szilánkol, darvadoz, igencsak pilinkél,
pedig még a rögöt meg se fogta a tél.
A murci elejét épp csak most hajtánk le,
az újbort meg le se fejtettük még – s ládd, e!
– alig hogy lepi fenn a horhót a porhó,
a csövekben kotyog már a papramorgó.
Cirkál, gebeszkedik, egyszer-másszor cseppen,
alig lel utat a hervadt rézerekben.

A napok már egyre rövidebbek pedig,
s még ez a rövidebb is hamarabb telik,
gyérül, hamvasodik a bozontos üstök –
forró ákovitát ringatnak az üstök.
S egyszerre iszonyú ihatnékunk támad...
Vond meg, Lojzi! Hogy a rák egye a májad!
Bugyogjon a gugyi, zubogjon a cujka!
Durzadjon ágyékunk nagy, hoporcsos sulyka.

Vond meg! Ropjon olyan csárdást rajtam az öl,
hogy cserfes ajkain túlcsorduljon a föl!
Ne leljen magamban a sanda alkonyat,
csobogjon barkómon kétoldalt ácskonyak!
S majdan, ha elapadt terebes csutorám,
sélyémben is legyen ölemnél egy csobán,
takaros batalé, egy csöcsös bokolyó,
még ha csontra fonnyadt is már a fokoló.

Vond! ...De mégse! Nézd, hogy dájcsol, ugrabugrál
vén markomban ama dugván dugva dúlt grál,
csapzik arany prémje, bukéja boróka...,
szája habzik, fújtat, mint a veszett róka.
...Bócorogjunk haza, amíg menni bírunk,
nehogy a dagványban leljük meg a sírunk...
Elernyed a bélhúr, lefittyen a vonó,
három teliholdat vonít meg egy kopó.

„Salvo mortale”

Mert egyszer úgyis minden visszatér,
a jövő felől megnyílik a köd,
s az eljövendő mind a múltba ér
a *jelenségek* zúgói fölött.

A Somos-oldal talpig vérben áll,
kancák dübögnek át a lapon;
patáik nyomát elmossa az ár,
s a pocséták közt máris fagy oson.

A vándor barna ölbe fojtja gyér
üstökét, ámde ősz bajsza a som
parázslík – és ő mégis elalél,

álmában dőre reménység szítál...
Eszmélve bütykös hüvelykére köp.
S a kertek alatt kirobban a nyár.

Dilis idill

Ősz van, sőt késő, s alkonyat. Mohos
törzsemet renyhe pára lengi be.
Lenyaklott már az égi metronóm.
Az allé fölé hajlongó vonóm
ökörnyál lompos húrján tartja ki
a kert eltaknyult szünetjeleit.

Elhullt gyümölcsöm kásás, mint a köd,
szapora spórák kúsznak kérgemen –
sok-sok fülem lesz: húsos és süket,
csendemből nyerik eleségüket;
bús papírbagoly virrasztja odúm,
lomha tollában tintagomba nő.

Nyákos kocsányon imbolyog a hold,
hájás humuszba lobban gyökerem,
vályúnyi szürke kocsonya az ég
és reámhunyna hályogos szemét –
gyapjas homály ül tar koronámra,
fád harkály vájja tályogos nyakam.

Bősz lant, főt véső halk konyak. Pohos
dörzsmenet (ejnye! kár a szleng ide!).
Redbullt, üvöltöm, bárd ás, hinta bök,
serpult püföl, töm, márkás tinta főd.
Nősz hant, sőt, mészkeő tartogat, koros
nőrsz hajt főt, térbő fart fogat – no, most!

– a gombosfáról rákacsint a göb.

Elballag benne'...

elballag bennem lassan a csontváz
ringatja vézna csuklóin húsom
megannyi hájam.

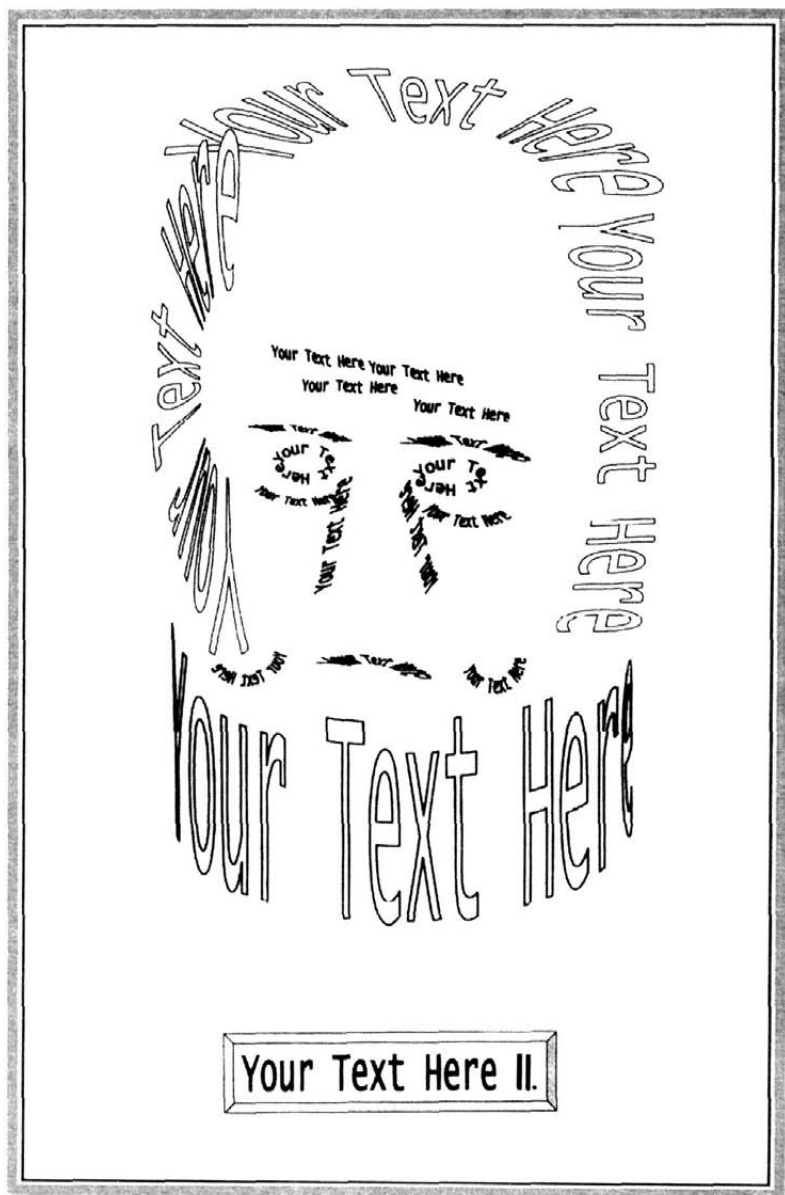
közel a szertár. amott a szervek
fröccsentett lila lavórban. mustnak
lefojtva szellem'.

nincs aki ellen lenni lehetnem:
föl-fölnyerítve megellem vázam.
micsoda kellem!

elballag bennem lassan a csontváz.
spiritusz bádog... nincs mire ennem
öltöznöm – várnom.

szevasztok májak pecsenyék combok
hátszínek vesék pacalok sonkák
somolygó mustok.

nem lesz több früstök. üstjeim füstök
nem lengik körbe. elballag bennem...
lassan jól járok.

Tsúszó Sándor

(1907–1941)

Szilveszteri ballada

*rígmus- és csujogatófűzér
néhai Bakh Oszkár ederdi kántortanító
(szigorú diétára fogott és poétikailag megedzett)
vaskos modorában*

Az ederdi csárda ablaka homályos,
ottan búslakodnak tizenkét zsványok.
Egész esztendőben bőven fosztogattak,
nem kegyelmeztek se ifjúnak, se aggnak.
Tizenegy már elbólintott, aluszik mint a bunda,
csak December virraszt, de már ő is inkább aludna.

Felhorkan az öreg vekker,
beront a duhaj Szilveszter,
tenyérrel a pultra csap,
úgy, hogy megered a csap.
A hordócska igen csapzék,
dülöngél az egész csapszék,
mint a templom harangja.

Tizenkettő
haramja
bicsakját meg-
ragadja,
azt kiáltják: vedd el!, vedd el!,
de a rátarti Szilveszter
lába közé fog egy öles pezsgőboros palackot,
s elsüti, mint Isonzónál tüzerek a tarackot.

Ledőlnek a tizenkettő haramják,
az óévnek keserédes
maradékát Szilveszternek
vígsgái takarják.

Táncra perdüljete
ederdi menyecskék,
ropjátok legények,
és ti is, vén kecskék;
a malackodásnak itt az ő ideje,
holmi szendéségnek immár semmi helye!
Van pecsenye bőven: kilenc szopós malac,
fehérnép kedvére: ezer izmos lazac,
mik ideverődtek vak ösztönük által!
Akinék étvágya gerjed, mégis átall
a hús közé döfni, az *magára vessen*
(hogy legalább dolgos marka teremhessen)!

Ímhol a vigalom, száz rokolya lebben,
közeledik éjfél szélnél sebesebben!!!
Rakd meg, perdülj, fordulj Julesa, Marcsa, Eszter,
ne szenvedjen hiányt az öreg Szilveszter!!!

Húzd rá banda! Bőgős! Tartsd a lépést vélem!
Sebesebben nyisd ki a vonódat a bélén!!!
Nyújtsuk az esztendőt, amíg csak ereszt,
mulatságban talál minket vízkereszt!!!

Tizenkettőt üt az óra,
csönd telepszik az ivóra...
Elernyednek az inak,
Szilveszternek kondítnak...
A vigalom véget ér,
felbőg odakint a tél...

Tizenkettő
haramja
kocsmajátót
kicsapja,
a január italt hozat,
kihörpintik boraikat,
lyukas szívvel szélednek szét, mint kik rokont temettek,
ólomhasú hófellegek tornyosulnak föléttük.*

(1927)

* *ě* — zárt, *palóc* „e”

[indigó]

először mindig az indigó festékes
oldalára gépelem a verset
hogy az írógép ólombetűire
ragadva megszokják egymást a betűk
hogy megbarátkozzanak a sorok
s összeleledjenek a mondatok
így aztán fokozatosan bemelegszik a gép
használhatóbbá élőbbé
érzékenyebbé válik
az ujjak ingerlésére
nem kell oly konokul gyúrkodni
mint sietős alkalmi szeretők
a megrémült szüzek kiapadt pihegőit
elég egy legyintés
a billentyű besüpped
s rögvest kicsücsörödik
pulzál az egész klaviatúra
mint az altesti izmok
és megrázkódik a vers
levegő után kapkod
majd szuszogva lehanyatlak a papírra
zsibbadtan hemzseg a fehérben
kész!

a csapzott papírlapok közül
megkönnyebbülten kihámozom az ernyedt indigót
és dossziémbe visszagombolom

(Kispisznicen, 1929. február 13-án)

[Többre viszem...]

Többre viszem, ha végképp nem vagyok
s az élőnél is előbbé halok,
mert újra gyúrnák azt, ki elveszett,
bár jómagam még porrá sem leszek
– nem kecsegtet majd nyüveket a tor –,
szellemem mégis mindig újra forr,
sikamlós nevem dagasztja a szél,
magából formáz a mindenkori kor,
s ki engem idéz, magáról beszél...

(1936 decembere)

[Két csontos térde...]

Két csontos térde fülemnél kelepel,
és míg rőt fodrú zsarátját nyüstölöm,
lelkesen tapsol a két kerge kebel
s lázasan sistereg a plüss bődön;
mint hangyabolyban hempergetett lepel –
valami zsongó, ledér felleg lep el:
arcom vöröslő flekken, üstön
kutyult a nyelvem, csapzott üstököm;
e szeráf-sereg vajh miként telel
ki egy maréknyi sült tökön?!

(1933)

Töredék Martossy Borbála
Vágy-alom című regényéből

Oh, izzó Wunschtraum, Sándorom, te hős Bayard, akiért az időtt fölöttébb tört az nyavolya s kilelt a hideg, s talán csak azért nem hóttam belé addig az iránta való nagy epekedésbe, lehessen módom föl-fölcsillanó reményem beteljesüléseként akkor már au fond egyre kínosabban makulátlan íróhártýmra édesgetni a virtuóz pennaforogatót, coûte que coûte, s lám, most e csendes kocsiszín rejtekén végre féderes kocsim elé fogá az két, ekén edzett robusztus muraközim, s nem fogván vissza az fékszárát, s az izmai mind feszülvén, csupán kantárját túrvén tövig, barège-szoknyám védelme alatt pompázó rocaille-díszítményes szerszámú rakoncátlan kancámra ugrat, s lám, jó, valóban jó már a Nagy Ő, ágyékával tuszkolván maga előtt az irtózatot Leviathant, hogy hol amúgy con fuoco, hol spiccato vezesse be a speleologia tudományába, de Jézusisten, voyons!, voilà tout?!, mindösszesen ekkor eme félelmetes hírben álló tengeri szörny?, ennyicske a magas poézis virgulája?, s ab esse ad posse következtetvén s felmérvén az situatiót, akár egy tapasztalt courtesane, amin, már amennyire csalódásom engedé, abban a pillanatban magam is elcsodálkozám, los!, kuss!, los! kiáltásokkal bíztatám Sándorom a kilátástalannak tetsző abrichtolásban, míg nagy nehézségek árán végül con mano destra fogom fel az ab invisibilis áhított dolgot, s volens-nolens, akár egy teátrumi souffleur, sospirato irányítám a történeteket legalábbis valamelyest

kedvem szerint, bár legbévül érzém már, nagynevű poetánk tekintélyét legalább külsőségekben megőrzendő legjobb lesz a germánus közmondást alkalmazni: Maul halten und weiter dienen!, és színleg éledegni, amíg el nem hangzik a Consummatum est, s csenevész csikáját véresre ostorozva el nem galoppozik könnyű homokfutóján...”

(1846)

A kispisznici alkotóház padlásszobájából előkerült *Tsúszó Sándor*-ereklyét, egy fekete színű másolópapírt (indigót) tanulmányozva, az itt közölt versek betűi alatt (és részben fölött) akadunk e formabontó regénykísérlet javításokkal teli szövegfragmentumaira. A kiterjedt kutatások egyelőre azt az előfeltevésünket látszanak igazolni, hogy fönti írásmű azon Tsúszó-opusok sorába tartozik, amelyeket a jeles közép-európeér literátor és szellemi világkalandor egy fiktív múlt századi költő- és filozófusnő, bizonyos Martossy Borbála nevében alkotott.

Tsúszó Martossy Borbála „eredeti” kéziratának megalkotásakor nemcsak a kor nyelvezetéből építkező egyéni stílus kialakítását tűzte ki célul, a feminin jelleg stiláris kidomborítására is mindenkor ügyelt, sőt, a hitelesség látszatának kedvéért, saját hetykén ágaskodó maszkulin betűit is sikerült kerekded nőiességbe bugyolálnia. A szinte már cseppfolyós-cupogós, egymásba olvadó-lövellő betűorgiából egyelőre csupán a fönti rövid szövegrészletet sikerült megnyugtató filológiai hűséggel rekonstruálnunk.

Amint az a töredékből (és a datálásból) nagy valószínűséggel kikövetkeztethető, az elbeszélő regénybeli partnere lánglelkű költő-forradalmárunk, Petőfi Sándor. Csak remélni tudjuk, hogy a jelenet pusztán a képzelet szüleménye, és sem Tsúszó Sándor, sem koszorús druszája életére vonatkozóan nem bukkannak elő e kínos epizód valóságtartalmát igazoló dokumentumok.

Tony H. Salazzini

Level mese thavolbol kedves ió madariaimnak

El nezhéth kerem ólvasónak, hod nádon nem beselém madar. Mosth iróm elosór. Nehes, demusai. Hósá asonban válámihé akarok most sólní – íd. Mer asth sólní cak íd leheth, madarul. Hosztinyi Zalán *Badar sikálék* cimu ui verseskonvé érdemel hósájá sólní, bishthos. Ió, sep es meres, nad iroi theth. Cakud, minth korabí kothethei: a *Bárdal és kaki* vad a *Kis ba-dar-álék*. Ráia adásul az ólcóba ion ki as ária iten nekunk. Bago. (Mibó van ot leni olcónak?)

Mé inri nemmás nelven, mé inri madar? Vanoka. Magasab honóris, denem cakas. Capni valo fórdithók, asis: hulesegé fórdúlní másokhó? Vansajath iselég. Sep madarnelv miath?, lubickólní bene, lébe a léd – aséis... Aséis, denem cakasé, asémég: nem! Akor miokamég?!

Mioka?

Asoka, hod ed dólog: mondaní valamith, más dólog: espanolul, englishul, deutschul, italianul, berberul mondaní – valamith, nemerdékes, mith. Asth peldaúl mondaní, ha feléseg sekrenbédug seretho: AÁÁÁÁÁÁ...! Vad kialthání, ha égiposthaval Thailandon landol sep fris Hosztinyivers kotheth: AÁÁÁÁÁÁ...!

Vana VALAMI – mindedhod. Meg vana mindedmi – VALAHOD.

Peldaúl: $e = mc^2$. Es mindenhod elmondvá edvalamí, eser minded, hodmondóm. Mondhatom el lathinul, haithiul. Deha asthmondom: ÁÁÁÁÁÁ...!, márnem minded hodmondtham: madarul vad cak madar sókal, sekrenbéduge feléseg seretho vad sep uj Hosztinyivers kotheth landol Thailandon.

Méghósá: en féluvoltok Thailandon landoló sep Hosztinyivers kothethre: ÁÁÁÁÁÁ...!, melethem rikanth riksábol Mariska nadkovethné: ÁÁÁÁÁÁ...!, rival riksásis: ÁÁÁ-ÁÁÁÁ...! Mindmás! Mindmás VALAHOD! Itha VALAHOD a VALAMI.

Kosonom neked sep madar nelv, hód althálad lethem VALAHOD-VALAMI. De kosondmeg theis sep madar nelv nekem, hod VALAMÍth folaldosthám, hod theis másVALAHOD lehes VALAMI. Ilen nemlethel volna nekulem. Ilen nemlethem volna ense nekuled.

Oreg hold vad mar the, neakari hát ud kinezni, minth fiathalab korodbá, amikór nemkis pathosal tekinthethél saiat báiaidra. Ananelv vad, soth, sepana nelv, nemhólmí cithri. Megerthél a bolc onironiará. Maskenth kel vonsalmath kelthenéd, minth evsasadok előtt. Susi thisthasagód mithosá a multhé, hamvas kacoidérth nemesdekelnék kikosarasoth királfík. Léd háth megadó b asók iranth, kik mégmaís sivesén karbantharthanak. Nedobd odá magad, de kelths fidelmeth es fogadbé, aki iósánde kál koseledík. Nefeli as idegén kosmethikumokthol, de kénes islesel valasd meg, mi ál iól nekéd.

Van sok madar, ki ifiusagnák ki iá ró geredelmeth mimelve há g, de vaskós konvekel thakarbé, hod nelásá romanthikus vádának eltherebesulth thárdáth. Ám megthob madar ván, akith érethséged hevith. Thapasthaltsagód sámukrá kí hívas. Ok, cakis ok kepesek megfiathalithaní. Okath beculd.

Okethis beculd, de engém tharths nadobrá, merth nekém nemvad sámбан. Selemkepedeth kel husveré feltháplalnóm, hod fodasthasalak, hod érsékivé, sabadabá ronthatalák.

Nekik eleghá megvesík leguiáb Hosztinyivers kotheth. Nekemmég etholís alaposáb dekonsthrukciórá vansuksegém: elkel kepselném.

Nehes, demusai. Vanoka. Vanoka sok. Legfob ok: as okosath, ami belole kovethkezik. Mar esis épelég. Mégis nehese mar ith elképselnem is sep madar nelveth, edre neheseb... Deion, ion, ion, landol már Thailandon égiposthaverskonv! Mariska nadkovethne: ÁÁÁÁÁÁ...!, riksásis: ÁÁÁÁÁÁ...!, énis feluvolthok: ÁÁÁÁÁÁ...!

De mindmás VALAHOD. Mer itha VALAHOD a VALAMI.

Tony H. Salazzini (Rio Secco, 19??) – Interkontinentális költő-kalandor. Tsúszó Sándor követője és ihletője. Levelének írása idején Thaiföldön élt. (Más kérdés, hol tartózkodott.) Mivel e nevek egymás anagrammái, minden okunk megvan, hogy úgy gondoljuk: Tony H. Salazzini és Hosztinyi Zalan ugyanazon személy. Ami, tekintetbe véve fönti olvasói levél tartalmát, bizony, joggal kelthet bennünk ellenérzéseket.

A csupán önajnározásként felfogható passzusok mellett megfogalmazott gondolatok mégis olyannyira megérintettek, olyan közelinek érzem e messzi távolból hullámszó nyelvet, a korokon és földrészeken átdübörgő tsúszói indulatot, hogy e levelet – változatlan formában, hiszen a forma, a kristálytisza „megformálatlanság” adja báját s szökecski szárba mondanivalóját – egyrészt Tsúszó Sándor szellemiségét (halála hatvanadik évfordulóján!) megidézendő, másrészt saját ars poetica gyanánt illeszttem a kötetbe.

Nagy közönséges napok

Az agy Juan szertelen szerenádjá
Tíz év után

1970 1971

Az állócsillag

1970-Ös-Tel
1971

Az agg Juan szertelen szerénádja
Tíz év után

AZ 4176CS17720

WOMAN'S

1987

07 22

11. 2004

Work

17

4

zi/wesze

Q

7

7

7

1

3

To

14

100

Bárka és Tadi

Your Text Here III.

A damaszkuszi kör

„A múlt,
a historikum legdinamikusabb elemei ellenére is
az egy helyben mozgás élményét adja.”
(Mészöly Miklós)

Saulus, a karikalábú, köpcös filiszteus, aki
(hogy a Krisztus-követőket, ha kell, vassal
vezesse vissza Jahve hitére) csapata élén
Damaszkusz felé nyomulván látomást látott.
Az erős fényjelenséggel járó Jézus-jelenés
miatt napokra elvesztvén látását, vakon
támogatott el Damaszkuszig, ahol
három nap múlva keresztvíz alá hajtotta
erősen kopaszodó fejét, amitől szeme
világát csodálatos módon visszanyerte, majd –
mielőtt vakmerő hittérítő körutakra adta volna
fejét – három esztendőre magányba vonult.
Ezen idő alatt keletkezett feljegyzéseit nem
kis meglepetésünkre a szelíd pannon táj
lankáiból fordította ki az empátia ekéje.
A hagyomány szerint Saulus – aki római
polgár lévén, születésétől birtokolta ugyan

a Paulus nevet is – ezen három esztendő alatt birkózott meg természetével, s vasakarátát, törhetetlen hivatástudatát Jézus szolgálatára irányítván, ekkor vedlett át véglegesen Pállá. Évtizedekkel később, a Galátziabeliekhez írt levelében ekként ad számot eme három évről:

„...nem mentem Jeruzsálembe az előttem való apostolokhoz, hanem elmentem Arábiába, és ismét visszatértem Damaszkuszba.” Majd így ír: *„Azután három esztendő múlva fölmentem Jeruzsálembe...”*

Miután Aretás király kegyetlen damaszkuszi helytartójának haragja elől tanítványai által kosárban a városfalról leeresztetvén elmenekült, már jól követhetők Paulus cselekedetei; a tizennégy neki tulajdonított levél is meggyőzően bizonyítja hitének szilárdságát.

A három damaszkuszi, de különösen a három arábiai esztendőről – Pál viselt dolgairól, s hitének állapotáról – annál kevesebbet tudunk. A pannon lankák lelete ezen utóbbi időszakról ad értékes híradást, ám hogy pontosan hol is töltötte a látomása utáni nevezetes három esztendőt, arról vajmi keveset árulnak el a tekercsek; mindössze annyi válik bizonyossá a görögül rótt sorokból, hogy semmi esetre sem Arábiában: *„Adonaj oltalma alatt, részint törvénytisztelő, részint kapuban maradt jövevények segédelmével jövék a paganusok közé, hogy háborítatlan magányomban leszámoljak eddigi életemmel, s erényeimet Krisztus szolgálatára alkalmassá igazítsam, s hogy üldözőim meg ne zavarhassák*

elmélyülésemet, Arábiába vezető hamis nyomokat
hagyék hátra utamban.” Hogy Pál miért tagadja le
negyedik levelében a pannon tekercsek tanúsága
szerinti pogányokat, arra nézvést az alábbi
citátum szolgálhat meglepő útmutatással:
„Vezekelni jöttem, s hogy életemet a látomás
erejével a tanítás irányába fordítsam, s láték
párthusokat a Tűzistennek áldozni, és haragra
gerjedék lelkemben, de legbelül újra megszólal
a názareti Jézus: Saul, Saul, miért üldözöl engem?
Nem hiszed-é, hogy a Nap is én vagyok?! Öltsd hát
lelkedre a te Urad, s lásd meg magadban a Napot,
ami én vagyok benned, s gyönyörködj magadban!
És én gyönyörködék. És megnyugodva irányítám el
sarumat a szkíták földjére, hogy a tanításról
elmélkedjek, s láték népet fehér lovat imádni
s feláldozni és falatozni puha húsából, és
ennek láttán mérhetetlen haragra gerjedék
lelkemben, de legbelül ismét megszólal az Úr:
Saul, Saul, mért üldözöl engem? Nem hiszed-é,
hogy abban a lóban is ott vagyok?! Falatozz
hát belőlem, s gyönyörködj ízeimben, melyek
mind a tiédek is, ha lelkedre öltesz! És én
gyönyörködék. És megnyugodván irányítám el
sarumat egy nagy folyó mentén az erdőségekig,
hogy hitem háborítatlanul teljesíthessem ki,
s láték egyesén halász-vadász-lovas-földműves
népeket, akik forrásoknál, fáknál vagy köveknél
áldozati szertartást végeznek, s lelkemben méltatlanul
nagy harag lobban irántuk, de legbelülről újólag
fölzeng az Úr szava: Saul, Saul, mért üldözöl engem?

Nem hiszed-é, hogy a forrásokban, fáknban és kövekben is én lakozom?! Öltés hát magadra minden alakomban – amiként Tarsusban is felvetted Ízisz hal-ruháját –, merítkezz meg bennem, hogy gyönyörrel tölthesselek el; építsd tágasra szerelmed örökkévaló házáat, hogy minél több alakban csodálhasd az Örökkévalót, hogy az Ő teljességének frissességével kaphasd meg a gyönyört! És én gyönyörködök. Mindennemű megvalósulásában dicsérem magamban az Urat. Indák közt buzgó forrást, még nőt, szerelmet is ölték magamra, és látám, hogy minden összebékül, megfér és bölcsességgé nemesül, mert mindenben tapintható az Úr; s mindent behálóz a logoi szpermatikoi. És ebben három esztendőre megtelepedék.”

Ez bizony nem az a Paulus, akinek alakja a kanonizált szövegekből kibontakozik.

Úgy tűnik, a konverzió, mely a damaszkuszi úton történt jelenést követte, nem volt oly gyors lefolyású, miként azt a szent könyvek sugallják. Vagy pedig – mint az a fönti idézetből sejthető – a pogányok között Paulus elbizonytalanodott hitében, habár, ha hihetünk a most előkerült írásnak, aminek tanúsága szerint az Úr szava vezette felismerésre, nem kerülhetjük meg azt a furcsa feltételezést sem, hogy az új vallás terjesztésére kiszemelt, talán túlon túl kizárólagos és rugalmatlan gondolkodású, bár megfelelően céltudatos tarsusi filiszteust – hitének mélyebb dimenziókat nyitván – így tette az Úr e feladatra alkalmasabbá. Paulus pannóniai tekercseinek parergáiban erre vonatkozólag ezeket olvashatjuk:

„Az Úr másképpen szól hozzám, és én is másképp szólok az Ő nevében Izráel népéhez, a savanyú ábrázatú görög sztoikusokhoz, s e ligetek és puszták ártatlan paganusaihoz.”

Egy másik széljegyzetben így vall a néhai Saul:

„Aki az Istent keresi, nézzen olyan mélyen magába, hogy egészen a külvilágig lásson. Ott lakozik az Úr számtalan megnyilvánulásában, de ott trónol e világ fejedelme is, a Sátán. De aki gyermek maradt értelemben, lásson csak annyit, amennyi reá tartozik, s te mutass néki egyszerűbb, egyértelműbb, s egyszersmind hihetőbb világot, hogy ha már a számára fölöttébb veszélyes, bár egyébként sokkal hasznosabb saját tapasztalatoktól ekként megfosztatik, legalább jámbor szeretetben gyarapodjék.”

Később hozzáfűzi: „Tudnom adatott, amit az együgyű hívő meg nem tudhat hitének megingása nélkül.”

Paulus tapasztalatokon edzett hite, amint azt saját soraiból minden kétséget kizáróan kiszűrhattuk, még Asmodeus kísértésének sem mond ellent, bár a rabbinusi nevelésben részesült Saul nyilván már tizennyolcadik életévét betöltvén bevezettetett a Huppába, így a test gyönyöreiről már korábban is lehettek fogalmai. Paulus halász-vadász-lovas-földműves népek között töltött három esztendejének hétköznapijairól, illetve Damaszkuszba való visszatéréséről a tekercsek hátoldalára rótt kusza, kiíratlan kézírás tudósít. A görög nyelvben meglepően járatos, azt helyenként már-már költői rangra emelő pusztai krónikás ekként vall hajdani tanítómesteréről:

„Paulus mester, aki másik nyelvet ada számba,
írást kezembe, szívembe hitet tett, Paulus,
aki Mózes népének fia, tíz áradás előtt ment
vissza földjére, s azóta, hogy bő paenulája eltűnt
a szem elől az Etil mögötti pusztán, amerre
a Nap lenyugodni készül, és átmene a hegyen,
aminek két tenger locskolja gyökerét, most kapok
híradást róla először, s mire is a minap érkezett
kereskedő esküszik: ...Damaszkuszba a kelő
nappal érkező Paulus látott mindnél fényesebb
jelenést, de mikor megtapogatók, faggatók,
látják, semmit sem változott, hitben ugyanoly szilárd
maradt, amilyenné a másik oldalról jővén lett,
csak a szeme sugara mintha nem lenne annyira
metsző s hűvös, mint volt az első vaksága után,
és csak azt furcsállják, az Úr üzenetét most mért nem
hirdeti fennhangon, mért hogy az első jelenés
szavait ismételteti konokul, s szembeszáll Péterrel,
akit a Jézus-követők hitük oszlopának tekintenek,
s a napnyugati paganusok felé veszi útját,
tengereken kel át, megvív az örvénylő, egekig
csapkodó tajtékos árral, s ajzott lélekkel követi
magasztos célját..., mondja a damaszkuszi vásáros,
hogy írjam, s csodálkozik nagyon, amikor ezt itt
papírra vetém, és száját eltátja, amikor
Paulus két fiát mutatom, akik jó paripát
ülnek meg együtt, s térnek a nyájhoz,
s a kecskeszörből szőtt sátor, mit Paulus
szabott, ahogy feszül a szélben, és kérdezém,
miért hogy te csodálkozol ezen, s elmondám
mesterem látomásait, ahogyan írva nagyon

a másik oldalt, és néz, és fürkész szeme, érzem,
lyukakat fúr belém, de mindhiába, látom, nem
érti, s tapasztalám, a mester tudta, mit beszél:
...ahol e tekercsek jó kezekben vannak, nemcsak
hogy hiszik az Urat: magukra is öltik, s ha magukba
néznek belőle: reája látnak, s ha magukon túl
néznek: beléje ütköznek megint, mert akik a
tapasztalás révén néznek kifelé: befelé látnak,
s ha befelé látnak: kívül is azt tapasztalják, s látják,
hogy minden összességük, megfér és bölcsességgé
nemesül, és ami kegyetlenség, az a szabadság,
és aki legszabadabb, az az ember, és aki ember,
az kíváncsi, és aki kíváncsi, az néz, és aki néz,
az lát, ugyanazt látja mindenhol és mindenben,
a szabadság mérhetetlen egyformaságát, és nem lát
vért és nem lát életet és nem lát halált és nem lát
különbséget szabadság és rabság, kegyetlenség és
jóság, isten és ember között, de ennek ellenére
választ, mert nem is tud nem választani, és hisz,
mert nem is tud nem hinni, és kíváncsi, hogy mivel
izgathatná ki a különbözőség igazgyöngyét a csont-
héjba gyömöszölt kocsonyás masszából, hogyan
ránthatná el a múlandóság fátylát szelleméről, és...
– de a kalmár pajeszát már messze lobogtatá a szél,
szamarai hátán toronymagas bálákban imbolygott
napnyugta felé a hamvas hermelinprém...”

A költői nyelvű pusztai krónikás dzsungel-bujaságú
sorai túlvezetnek Paulus eme életszakaszának
pontos leírásán, s bár igaz, a mondanivaló majdnem
mindig a mester cselekedeteinek és tanításának
precíz ismertetése révén bontakozik ki előttünk,

a tanítvány az idők során minden tekintetben egyre önállóbbá válik, és (nyilvánvalóan újabb szellemi hatásokkal gazdagodván) sajátossá váló világképét átfogó eszmerendszerré terebélyesíti. Íme, meglepően korszerű tanításának kvintesszenciája:

„Ha meglátod ezt a követ, meglátott követé válik, te pedig e-követ-látóvá válsz. Ám sose feledd: a kő kő marad, te pedig te maradsz, s csak a látvány kapcsol össze benneteket. Vigyázz, a látványt sosem azonosítsd tárgyával, mert megszűnik a kapcsolat!”

A girbegörbe sorok közül az is kiolvasható, hogy a tanítványból lett mester később maga is tanítványokat gyűjtött maga köré, majd a szellemileg kikupálódott süvölvények is tanítókká értek; különben a pannóniai tekercsek hátoldalán található kézírások sokszínűsége is arról vall, hogy eme láncolat legalábbis a tekercsek pannóniai elföldeléséig – az időszámításunk utáni első ezredforduló körüli évekig – nem szakadt meg, sőt az eszmerendszer is tovább csiszolódott..., csiszolódgatott..., a kelletnél talán jobban is leegyszerűsödött, lekopott. Ékes bizonyítéka ennek a folyamatnak a tan főntebb idézett alaptételének sorsa. Az egyre magabiztosabb vonalvezetésű kézírásokkal megjelenített szövegváltozatok arra engednek következtetni, hogy a tanítványok egymást követő nemzedékei a tantétel szövegét vagy tudatosan ferdítették el, igazodva a társadalmi és (talán) politikai igényekhez, vagy – s ki tudja, a kettő közül melyik a rosszabb?! – a szellemi

deklasszálódás okozta a szövegromlásokat. Az első másolatból még „csak” szavak maradtak ki: „*Ha meglátod ezt a követ, kővé válik, te pedig látóvá válsz. Ám sose feledd: a kő kő marad, te pedig csak látvány. Benneteket, vigyázz, a látvány azonosít, s tárgyával megszűnik a kapcsolat!*” Egy másik másoló már egész mondatrészeket elhagyott, sőt az egyik szót megfosztotta eredeti jelentésétől! De ami még ennél is felháborítóbb, a gyöngybetűkkel rótt szavak egyikében két betűt felcserélt: „*Ha a követ kővé válik, látóvá válsz. Ám sose feledd: a kő csak látvány! A tárgyával megszűnik a kapcsolat.*” A tekercseket tartalmazó cserépüst oldalán látható kalligrafikus epigráf a tan végső megfeneklésének s teljes leépülésének szomorú eszmetörténeti dokumentuma: „*Ha a követ válik, sose feledd: megszűnik a kapcsolat!*” A Volgán túli ligetes-sztyeppés területen élő barbár törzsek körében született (minden bizonnyal eredeti) Paulus-bölcselmek sorsa (egy rövid, talán csak a legelső tanítványok által képviselt, bár egy egyetemes világkép eredeti elemeit megcsillantó korszak után) hamarost megpecsételődött. Amikorra a pannon lankák hajlatai közé süpped a tekercseket tartalmazó díszes cserépüst (ami egyébként – lévén a honfoglalókra jellemző –, az első tanítvány helyrajzával egyetemben a magyar törzsek felé mutat!), már egy erőszakos új vallás veti ki erős hálóját a Kárpátok karéja alá. Az a vallás, melyet (a sziklaszilárd Péter zsidó provincializmusán felülemelkedve) a pogány

népek közt tett áldozatos hittérítő körutak
révén végül is a konok Pál indított el győzelmes
hódítóútján. Az a Pál, aki „*lelki gyümölcsöt
nyerni*” ment a pogányok közé, s tudta, Isten:
„*bizony a pogányoké is*”. De ugyan mi maradt
az első évezred végére Pál leveleinek szelleméből?!
Ugyan mi lett Jézus követének tanításából?!
Mi lett a tanból az őt követő követek kezén?!
Hová lett az a bensőséges *kapcsolat* az Úrral?!
Ugyan mivé váltak e követek?! Erről ama
cserépüst cirkalmas kalligráfiáját vallasd,
amin írva vagyon: „*Ha a követ válik, sose feledd:
megszűnik a kapcsolat!*” A jámbor Paulusok,
vasalt paripákra kapva, pallosok keresztséjével
űzvén Belzebubot, végül Saulusokká váltak
– s vissza megint. És újból! Az idők végezetéig...
S templomot emeltek a tekercsekkel teli cserépüst
fölé, s templomot emeltek Pál porhüvelyé fölé,
s templomot emeltek a Saulusok múmiáinak is,
és nagy kegyelettel járták e kegyhelyeket, aztán
elmaradoztak, Mammonnak mutattak be áldozatot,
s elfeledték mindeme templomokat, de Damaszkusz volt
mögöttük és Damaszkusz volt előttük s visszatekintve
szukszamaD, s néha kireparálták a régi szentélyeket,
megültek benne kicsit, s elviharzottak – sarusan,
avagy éjfekete csődörök hátára kapva megint...

(1995)

Bárka és ladik

*„Az mi nem válik valóra fantasiánk világából,
tisztább alakban őrzi meg hitelességét.”*

(Martossy Borbála
Petőfihez intézett 1847-es leveléből)

*„...a gyökerek, a hagyomány anyatestébe átvezető erek,
a félmúlt méhlepényéből visszakanyarognak a jövő-
ként megélt vadonatúj jelen virtuális ősvadonába.”*

(Tsúszó Sándor)

*Elporladtak a szavak, akár szitán a köpés,
s a tekintet tükrében rögvest megvakultak a dolgok.
Utánuk nyúltál, hogy a lét látómezejébe visszahelyezd őket,
de a kezéd elolvadt s őt szürke erecskében kanyargott tova.
Utánuk rúgtál, ám a lendülettől kibomlott a lábujjad,
s legombolyodtál – mint egy mohersál – homlokig.
Újból kellett gondolni a világot, hogy tapintható,
érzékelhető, megfejthető – s végül megint lefejthető legyen...
Az aznapi elemzés tárgya a fönti sorokkal kezdődő, T. S. monogrammal szignált, cím nélküli múlt századi opus volt. Az előadó a palatábla hologramján megjelenő első szakasz mondanivalójának eszmetörténeti háttéréről, a huszadik század*

uralkodó életérzésének mibenlétéről kérdezte a hallgatókat. „Csak az van, ami kifejezhető, s e művelethez szavak kellenek – fogott bele e témáról írott dolgozatának felolvasásába a felszólított bölcsészhallgató, fürgén porgetván nyelvén a jól megválasztott szavakat –, ám a szavak, mint minden e világon, kopandók, de nem az értelem koptatja el őket, nem a jelentés, hanem a jelentésbővülésként magát kellettő *jelentéstelenség*, ami *jelentéktelenség*hez, karaktervesztéshez vezet. A jellegtelen szavakkal mázolt kifejezések képtelenek a világ kifejezhetőségét szimulálni, következésképp a világ elmosódik, és aki nem képes láttatni, azaz egy lehetséges, hihető és átérzhető, ugyanakkor megfejtendő, de mindig újból megfejtendő világot pingálni maga köré, az öntőformáját, lelki kontúrajait veszti el, és hiába rúgkapál, okoskodik, fölényeskedik, előbb-utóbb maga is elveszti sajátosságait, amelyek csupán egy érzékletes világkép koordináta-rendszerében válhatnak érvényessé, csakis egy saját használatra kreált, bár az egyetemes kultúra részét képező, annak elemeiből épülő s azt gazdagító, életképes mítoszvilágban tölthetik be szerepüket, csak így lehetnek egy olyan individuum megkülönböztető jegeivé, akinek átütő erejű szavai mentén a mindenkori valóság kisorjázik a megfogalmazatlanság homályából és megteremti saját, az adott kulturális szituációba jól illeszkedő mítoszatát, amely mítosznak azonban, akár transzcendens, akár egzakt, akár e két módszert vegyítő megismerésmód jellemezte kulturális-civilizációs szituáció adja keretét, mindig a megismerhetőség marad az alaptulajdonsága, ami persze nem jelent feltétlenül definiálhatóságot, néha az érzéki megjelenítésre, a hiteles átélésre, az empátikus kapcsolatteremtésre korlátozódik a vizsgálat, s ugyanakkor ez kétségtelenül közvetlenebb módon önvizsgálat, mint egyéb megisme-

rési módozatok esetében, ám lényegében ugyanúgy pusztán a lineáris fejlődésmítosz, a fejvesztett haladás, a valahonnan valahová tartás szimulációja, így hát, amennyiben eléggé érzéketes formában történik, alkalmas a lelki-pszichikai karakter folyamatos formálásának ideológiai háttérét bebiztosítani és relatív stabilitásának érzetét minden pillanatban újból és újból felkelteni abban, aki hajlamos vagy képes gondolatait szigorúan elképzelt világának folyamatosan bővülő keretei között keringtetve e bővülő képzeletvilág hol közeledni tetsző, hol távolodó, de mindig látótávon belül maradó határait a végső megismerés vak, de annál jótékonyabb reményében kémlelni és a megoldás kulcsát önkéntelenül is folyton az érzéki és/vagy tudati tapasztalás épp aktuális gyepűire kitolván megmaradni a képzelet világán belüli bombabiztos egyensúlyhelyzet patinás cinserpenyőiben...”

„Satöbbi” – szakította félbe (negyedbe? – hányadba?!) a bölcsész gondolatmenetét a tanár, de a dolgozat nagy hévvel előadott részletében hemzsegő nyilvánvaló kompilációknak – pedig azok nagyjából az ő szerzői jogait sértették – nem szentelt figyelmet, hanem azt a diákot szólította a pulpitusra, aki legutóbb a vers továbbírását kapta feladatul. A hallgató T. S. opusának nyitóakkordját ily módon képzelte tovább (hadarva, akadozva, munkája számos hiányosságát felerősítve olvasott): „Te pedig összekaptad magad – már amit találtál magadból –, és elindultál, hogy egy helyben maradhass. De megtorpannál. Így aztán valamelyest elmozdultál. Ám épp csak annyira, mint ha maradni indultál volna. Így hát maradtál. Megmaradtál haladni. Persze egy helyben. Nem egyetlen helyben – csupán-csak egy helyben! Az egy helyben maradásra számtalan hely alkalmas. Tulajdonképpen mindegyik. Bármelyik nem! Csakis mindegyik! S mert nem mind egy, mégsem mindegy, melyek

ezek, akkor sem, ha csak együttesen alkalmasak. Mert hisz alkalmasak, alkalmasságukhoz kétség sem férhet, ámde az együttműködésre is képeseknek kell lenniük. Hogy az egyikből úgy következzen a másik, mintha emez véget sem ért volna. Mintha csak ugyanaz a hely volna. Holott léptünk. Tudjuk. Meg vagyunk győződve! Meg vagyunk... Érezzük, léteünk, s jól megvagyunk. Ez fontos! A közérzet. A közérzete. Hogy legalább közvetve érintkezzünk vele, átlépjük, s megint és megint. Egy hely – egy köz, egy hely – egy köz, tata – tata, aztán vissza: köz – hely, köz – hely, köz – hely, satöbbi. Így tudunk hellyel-közzel önmagunk maradni. Így maradunk magunk. Kivonjuk a világból mint olyanból az összes ismeretlent, ami marad, azok leszünk mi mint olyanok.” „Amilyenek” – fűzte hozzá epésen az oktató, és a dél felé nyíló ablak keresztjén túl derengő hófödte hegycsúcsok irányába fordította megfáradt tekintetét, hogy megpihenjen a magvaság látszatát keltő spekulatív gondolatmenetektől. Elmúlt hatvan. A karizma lötytyedt, haja gyér és hajas a nyaka. Érzi, becserkészi a Kaszás, rozsdás ketyegője már akadozik. Ez a helyzet – a megmásíthatatlan közelségének felismerése és a felismerés nyomában garázdálkodó döbbenet –, mondjuk így, nem kedvez az analitikus gondolkodásmódnak. Az egzakt értelem nem nyújt vigaszt. Nem ad reményt, sem megkönnyebbülést. Kritikus szemléletet ad. Azzal pedig nem sokra megy az ember a halál ellen. Meg aztán nevetséges is lenne. Képzeljük csak el: számos perdöntő érveléssel felvértezve halálosan kicikizni a természetet. Túl a hatvanon. Olyan ez, mint tini divatfrizurát kreálni a ravatalra. Az előtörekvő szentimentalizmus viszont még mindig elfogadhatatlan, s hogy mi minősül annak, azt, sajnos, nagyjából az elmúlás törvényére fittyet hányó előző évtizedek során kialakított, érzelmi szempontból meg-

lehetõsen puritán esztétikai etalonhoz mérjük. Mi mást is tehetnénk?! Új rögeszméket képtelenek vagyunk már kialakítani, hiszen a rögeszme kimunkálása idõigényes folyamat. Elõször is kell egy elfogadható eszme; ezt a számos kínálkozó lehetõség közül hosszú évek során választjuk ki. Ez elõbb, úgy mond, vezéreszmévé lesz és ráncba szedi, több-kevesebb sikerrel hadrendbe rendezi a kamaszkorunktól ránk zúduló eszméket. Aztán ahogy az ember korosodik és szellemileg elkényelmesedik, egyre nehezebb fegyelmet és (az egyre sokasodó, egymásnak ellentmondó tapasztalat miatt) különösen rendet tartania. Végül a vezéreszme megelégteli a dolgot és leváltja hadseregét. És aztán jobb híján, persze, már csak blöfföl – hátszág s véderõ nélkül visel hadat; afféle szellemi hidegháborút folytat, érvek nélkül, tét nélkül – meggyõzõdésbõl. Csak hát az ember vesszeje idõvel elernyed, melle behorpad és elbozótosodik a füle, s habár az eszme rög s rögös az észleletek útja az agyig, Szent Mihály lova nem ismer akadályt, benyargalja a korábban oly bevehetetlennek tetszõ tudatot, és utoljára még felkorbácsolja az érzékeket, s a meggyõzõdéses gyõzõ mégis megjuhászodik, harci kedve lanyhul, sõt félelmében gyakran éppen azon eszmék védelmébe húzódik, melyeket korábban vehemensen tagadott, bár ez sem, ez sem jelenti ezen eszmék általános érvényét, az általános érvény nem kiváltható az ember szellemi fizetõeszközeivel, sem érzékei révén, nincs is vény, ha van se ér, s nincs érv se, év se, talán egy év se, csupán egy hónap, tán csak egy nap s a hó... – a tanár tekintete messze a hófõdte hegyláncon túlra kalandozott, miközben emlékezete hajdani memoriterek áporodott huszadik századi atmoszférájában õdöngött...
Kifordul lassan hû kezedbõl a lant; / az irtás felõl száll a víg „Hahó!”, / a völgyek népe még dolgozik alant – /

az ormot hamar belepi a hó. // Magad vagy, ámde
 közelebb az éghez, / mely mindnyájunkra egyformán ragyog, /
 s ahogy mind jobban igazodsz a véghez, / kiszolgált, régi
 hited elhagyod. // Mi végre babrálsz szavakon s szerteszét /
 hulló eszméknek érvényes rendszerét / kutatni mi hajt,
 ha léted kitelt; // s ahová tartasz, biz', ott a rend szemét, /
 s ha ki látja is, lesüti csak szemét; / érveidnek hogy adhatna hitelt.

...megmártózott a tudatába fölszívárgó patinás verssorok kelle-
 mes dohszagot árasztó patetizmusában, majd a szavak lükteté-
 sének hol andalító, hol lázító ritmusára tempózva az északra
 nyíló ablak keresztjén túl pompázó sarjadó fűvű ligetes rétek
 felé úsztatta párasságában is tiszteletet parancsoló tekintetét...

Tegye a dolgát, kinek szellemére / a természet nem
 rótt ki nagy adót, / te ne irigyeld, s ne tégy ellenére, /
 ne is nevesd ki őt, a haladót, // akinek vállát
 fölsebzé a járom / és támogatja oldalát karám, /
 ki két tenyérrel lapátolja Kháron / ladikját előbb-
 re a kamarán; // munkája, sorsa – azt hiszi –: alkotás, /
 akár verset ír, akár ha árkot ás, / s csak mérgelődik /
 és csak mérlegel. // Te ne méricskélj, ne vonzzon áldomás, /
 feküdj a fűbe – dolgoz az álmodás – / és meg se kérdezd,
 zöldje mért lep el. – csobogtak a sorok a tudatszintek
 közlekedő edényének hol elszűkülő, hol barlangcsar-
 nokokká öblösödő visszhangos járataiban, kavarogtak
 a mellékágak erjedt denevérguanótól kocsonyás hor-
 padásaiban, s utat törtek a felszín mohalepte kürtőjéig,
 kiültek a bajuszbujaságú bozótokból sasorrként égre
 villanó sziklaszirtek redőibe, fölszívárogtak a szempilla-
 ívként meghajló nádasok övezte irtásra, majd a fölötte pis-
 logó égre, melyen szembogár-kerek acélkék felleg úszott
 a nyugatra nyíló ablak keresztjén túl párálló őszi táj felé...

Rád lebben a rét, objektív adottsága teszi csak lehetővé a létezés mint *halotti lepel,* / ugyanakkor a parcialitás trópusát is beúsztatj gyertyát az ég gyújt pretextusaként lehatárolja azt a szementikai fölötte, s az ősz / az elbeszélői helyzet heterodiegetikus erőnei fejed fölé lágy ontológiai körülhatárolhatóságát. A vers emblema ökönyálat lehel – / jelöli a szinekdoché logikai viszonyrendszeré a fák hónalján, explicite valóságanalóg, ami külső fókuszálást tes meglásd, nagyra nősz, // kettős dekomponálás alapvetően határoz hálód kiveted paradigma szerint felteendő kérdésekre végül meta s vonszolod a Semmit, / architextuális vonatkozásaiban domináló súlyos zsákmányát világ nulltempusa különböző deixisekkel lesz a boldog halász; / inkább eme narratológiai morfémák illúzióikén felfogható nincs a maguk virtualitásában a textus centrális analóg benne annyi sem, mit / azon hermeneutikai kód által válnak értel továbbadhatnál, az idő modalitásai a történet lineáris idejére tett ámdé néha látsz // pragmatikai viszonyban, mint azon predikatív tág tereket, hol asszertívák szervezik az opus illokúciós erőterére bódító csönd honol, / válnak bázikus szerepűvé a versépítkezésb ahol kebeled autoreferenciális retorikai olvasatban mitológémáin immáron nem dobol, / a műfaj paratextuális meghatározása rév s nem kell és nincs is lineáris narratív rendben is utalnak a jelölte mit megérteni, // az önreferens műalkotás hozzárendelési sémáiv ahol az elme dereferencializálhatatlan konstrukciókat eredménye érveket nem kohol, / akkor bontható ki, ha retorikai szerkezetéine s a szellem lényed poétikai kondicionáltsága nyilvánvalóan elmar üdvére robotol – / beszédmódja ugyanis szintaktikailag eleve bizo hiszen a vágyad csupán az enunciació szintjén jelentkező narratív is már éteri. inkoherens retorikája miatt végül is marginális marad Mire a soros hallgató végre befejezte alapos és minden bizonnal a legelőkélőbb forrásokból összelopkodott gondolatfoszlányokkal át- meg átszőtt verselemzésének felolva-

sását, ő már a kelet felé nyíló ablak keresztjén túl pislogó tikkadt, nyári tájat kémlelte, a tarlók fakó borostáját, ezt a láthatárig húzódó ráncos, aszályszabdalta arcot, melyen önkéntelen izomrángásként néha egy-egy nyúl cikázott keresztül, szellő se rebbent, csupán a horpadások védelmében lapuló tüskés bozótokat csörrentették meg olykor az idegesen odébb surranó viperák, és a tarkótájékról ki-meredő, félig elkorhadt, kérgükhámlott fák ágbogaiból leskelődő, tollászkodó és fel-felrebbenő keselyűk ütöttek némi zajt s keltettek csekély légáramlatot, fürkészőn körözve az elaggott, bélebúzhódt táj fölött, mezsgyétől mezsgyéig vonszolván hullafolt-lila árnyékukat. Közben azon merengett, ki is írhatta az emlékezetébe oly csorbitatlanul visszatoppanó szonetteket. Először úgy gondolta, T. S. fiataalkori, még kissé romantikus korszakából valók, habár – ezt a lehetőséget sem zárhatta ki teljes bizonyossággal – akár a saját korai verspróbálkozásai is lehettek. Vagy egy múlt század végi posztmodern... Igaz, hogy – legalábbis ebben a most felidéződött három darabban – nem látni nyomát azoknak a rájuk olyannyira jellemző csavarásoknak, nyelvi-nyelvjátéki, avagy néha már-már parodisztikus megfélemléseknek, melyekről nehéz eldönteni, hogy – a stílusimitációt sokszor a teremítő empátia szintjére emelve – az arisztokratikus kívülhelyezkedést (vagyis a korabeli korszerűség-mítoszt) táplálni hivatottak-e vagy csak demonstrálni. De hát nem mindegy-e ez? Ma már!... A vers hat, a többi nyolc. Így hát igazán nincs értelme firtatni az ideológiai hátterét. Még valamikor a múlt század nyolcvanas éveiben volt egy fiatal költő ismerősöm. Eszeveszettül tehetséges volt. Szavai perzseltek, lángoltak a mondatai. Csak éppen a kelleténél jobban ismertem. Tudtam, azok közé

tartozik, akik minden tetszetős új eszmébe végzetesen bele-
szeretnek, még hozzá olyan hőfokon, hogy néhány hét le-
forgása alatt rögeszmévé kefélik, legyen az bármilyen naiv,
agyalágyult, híg, rugalmas vagy szellős. Az aktus, persze,
lévén szó költőről, versben történik. Ott, a verssorok közt
csócsálja, ízlelgeti, becézgeti, isteníti és dugja, dugja, dugja,
de hiába, mert akármennyire is virtuális színpalak között zaj-
lik ez az orgia, én, aki a szereplők civil viszonyát is ismerem,
óhatatlanul beleképzelem a verstestbe, amibe pedig nekem,
olvasónak kéne behatolnom, nekem kéne önfeledten ben-
ne höncörögnöm, nekem, aki most úgy érzem magam,
mint egy peep show-ban, ahol a formán át kukkolok vala-
mit, ami lehet, hogy annak, aki csinálja, jó, de számomra,
akit kihagytak a közvetlen részvételből, mindenesetre nem
kielégítő, hiába is vinnyogják, nyüszítik, hörgik az önkívület
határán, hogy az, hogy ez az, ami kell nekem. Pedig ezek
a versek jó versek voltak, mert – bizonyos személyes tapaszt-
alatok híján – saját érzéki tusakodássá lehetett félreértel-
mezni őket. Csak éppen nekem nem volt hozzájuk szeren-
csém, mert megadatott az, amire még a költők is oly gyak-
ran áhítoznak: látni a szellem pucérságát, a gondolatok csu-
pasz valagát. Pfuj! ...Ilyen az, amikor rossz oldalra kenik
a foncsort – jobban csúszik, de annyiival kevesebb is az él-
vezet; petyhüdtlen bámul az ember a lukra, amiben idegen
extázis tetszeleg önmaga előtt, s nem is várja, hogy bete-
gyem, hogy hozzáadjam magam is, magam is az enyémet.
Hát nem jobb így, tudatlanul?! Mormolom ezeket a szo-
neteket, és jól érzem magam – mert érzem magam. Bennük.
Még csak az kéne, hogy kiderüljön róluk valami irodalom-
történeti disznóság, korabeli korszerűtlenség, őszintétlen-
ség, ideológiai célzatosság, valami művészetellenes, ami

lehetetlenné teszi az érzékek és a tudat közt oszcilláló önfeledt esztétikai olvasatot – de miért csak a háttér ismerete ébreszt rá a vers gyengéire? vagy éppen az interpretációban netán fontosabbá válnak a háttér gyengéi a vers esztétikai erőnyeinel? netalántán ez az értelmezés is művészetidegen szemléletet tükröz? avagy az etikai tartalom, illetve az adott kultúrába és korba ágyazott morális és stílári hitelesség is a szépség képzetének tartozékai? nélkülük talán átlátszó a szépség misztériuma? a vers tehát mégsem médium, mégsem olyan optimális nyelvi struktúra, melyben az érzéki és szellemi reflexiók és szintézisek egyénre szabottan képződhetnek meg? hát mégsem az olvasó az, aki a maga pillanatnyi hangulata, ismeretei, tapasztalatai, aktuális életérzése determinálta ad hoc olvasata árbocrúdjába kapaszkodva halad az egyetemes intuíció, a létre hangolódás, az egyre fokozódó, katartikus kisülésű, a bölcsesség megnyugvásába torkolló szenzibilizációs irányába, miközben a szöveg csak e haladás közegét, a közeg kvintesszenciáját reprezentálja, s habár e végki-fejletében ugyan már önszervező, -továbbfejlesztő labirintus eredetére nézve mégiscsak konkrét, eleve adott struktúra, számtalan lehetséges útvonalat rejt magában, s a haladás irányát a behatolás pontjának megválasztása után is számos mélyen szubjektív tényező határozza meg? Többször volt öngyilkos, mint ahányszor nem. Szegény, szegény fiú. Oly korban élt e földön, amikor szívós helyi-érdekű szellemi hidegháborúba, piszkos kis hatalmi csatározásokba, gyáva és dörzsölt és velejéig üres, óvatos és ostoba és pitiáner lökdösődésekbe kellett beleképzelnie, láthatatlan, szövevényes és fölöttébb gyanús kabinetfrontok mentén kellett megvívnia a maga mélyen közéleti, ple-

bejus és fennkölt eszméiért folytatott mindennapi szellemi csatáját. Buta, buta fiú. Ideológiai martalóchadak százalmas belviszályaiban forgatta hősiesen hórihorgas tálentumának kétélű szavakból kovácsolt nagyszerű pallosát, míg a létért folyó nagy ütközetben bármikor megadóan odahajtotta akaratos homlokát a halálnak, de – szégyenszemre – mindannyiszor hiába. Mindhiába. És élni kell.

Ámde az immár megfoghatatlan meg foghatatlan, megragadhatatlan – önmagától elragadtatott világ egyre kevésbé hagyja magát a nyaka köré tekeredett köldökszínór gyökérszorításából kimenteni, nem lehet gyökeresen újjáképzelni, és különösen gyökeresen újjá, a gyökerek, a hagyomány anyatestébe átvezető erek, a félmúlt méhlepényéből visszakanyarognak a jövőként megélt vadonatúj jelen virtuális ősvadonába.

És élni kell, bár szavaidban folyton folyvást fogysz el – beleolvadsz az elfolyó világba.

A dél felé nyíló ablak keresztjén túl szikrázó téli tájkép hirtelen vesztett fényerejéből, és amíg az oktató agyafűrt didaktikája slusszpoénjaként felolvasta T. S. versének a hallgatók által eddig nem ismert zárószakaszát, a hólepte ormok fölé képződő éjszakai égboltra halk zümmögéssel kiültek a csillagok; aztán hosszú vibrálás után végre a hold is kigyuladt – telihold volt, pedig az első negyedre állította; jó párszor meg kellett pöckölnie zsebében a szenzort, míg beállt a holdsarló. Közben a többi tájképen is leáldozott a nap, és a lenge muszlimkelmeként belibbenő szürkületre néhány villámlásszerű felvillanás közepette ráhuppant az éjszaka csillagképekkel teliszűfolt sötét brokátja; a gyermekenciklopédiákba illőn szemléltetett alakzatokat szintén kénytelen volt kissé megbuherálni. Míg a zsebében

rejtegetett távirányítón matatott, a hallgatók körében egyre hangosabb kuncogás támadt, így hát fejét csóválva és egy kétértelmű mosolyt is megeresztve odalépett a hozzá legközelebb eső ablakhoz és a téli éjszakát ablakkere-testül kikapcsolta. A mögötte láthatóvá vált ellipszis alakú ablakban nagy összevisszaságban jelentek meg az igazi csil-lagok; közülük, a jobb felső sarokból, az ábrándozás színé-ben úszva, s szemérmesen fátyolfoszlányokat libbentve hal-ványkék óceánszemei elé, a földgolyó pislogott. Ez a kép a törzsprogram része volt. Bármit rá lehetett installálni, ez mindig alatta maradt. Persze tudta, ez is átprogramoz-ható, csak hát ő már a huszadik században sem volt elégé művelt, már akkor is elsősorban a saját képzeletére támaszkodott, ami, valljuk be, az ő intellektuális igényei mellett nevetséges. És ugyanakkor önmagára nézve is fölöttébb veszélyes. Nem tudja kikapcsolni a képet. Min-den újabb látomása mögül ugyanaz a kép, ugyanaz a kép-zet dereng elő, s teljesen áttűnik ebbe, még mielőtt ügyet-len mancsainak esetlen matatásával megágyazhatna a jö-vőnek, mielőtt friss tapasztalatai nyomán sorjázó vízióit egy új tudatformába beágyazhatná. Persze, ha lenne benne egy szemernyi lelkesedés a valóság feltárló újabb és újabb dimenzióiért, ha nem ütné át minden képen és képzetén, ha lenne ágya a vágynak, ha a jövőbe átgyűrűző virtuális mának, ha tudnék élni, ha élni tudnám a vágyat, ha kép-ben, ha tudné... ha mara... ha mar... – hamar, hol az a ro-hadt távirányító, igen, ez az, igen, igen, ez az, ez az a kép, még ezt a gombot, ezt a kis húsrózsaszínt, tekerni körbe-körbe-körbe, itt megaka, -szakasztani, lenyomni ezt itt, és még, no most, na, mostazistenfádat – s a megfáradt koz-mikus ovális rángva ráng s már össze-összerándul s lefity-

tyen, kókad, ernyed és lappad, töpped és süpped és beborítja, ellepi, rásorjázik a dermedt-kék húsgömbre, és végre egy pösze pisszenéssel kipukkad, s az égre kedves pézsmaszürke fűrtök keringnek, ahogy egy őszi nádas fölött a köd kavarog, kotyvasztva rozsdabarna lombból sóhajként elszabadult rőt cserlevelet páka dorongján lagymatagon lobogó, lusta ökörnnyállal, s lehömpölyög a szántók varjúkárogástól hangos, mélabús agyagábrázatára, s émielyegve, permetet öklendve megkapaszkodik a faluvég álmos ereszeiben, mint valami mérhetetlenül kényelmes – egyszerre kézzelfoghatóan tárgyias és megemelően érzéki – kontextusban, mint valami végletekig leegyszerűsödött szellemi hipertérben, ahol egyszerre van jelen a vágy és tárgya, s e kettő között a metafizikus rév, amelyen úgy igyekszünk megközelíteni az egyiket, hogy a másikhoz is egyre közelebb kerülünk, ahol egyszerre van jelen, aki felel és aki kérdez, aki evez és aki közelít, aki távolodik és aki sodródik, ahol egyszerre van jelen, múlt és jövő... – Ezzel eljutottunk az elmúlás kérdésköréhez – emeli meg kissé hosszú percek óta mélyen leszegett fejét a tanár. – Elsősorban nem a kultúránkban oly rettegett biológiai pillanatról kéne itt szólnunk, hanem arról a folyamatról, amelynek ez a pillanat csupán egyetlen, és talán nem is a legfontosabb stációja. – Zavartan köhint, tettetetten elréved, miközben azon töri a fejét, vajmi kevés sikerrel, miként kerülje ki a fellengzős megfogalmazásokat; végül elszántan belevág. – Az individuum Kháron ladikján jut el a kollektívum Noé ácsolta bárkájáig. Az egyén sajátos szellemi kiterjedése föloldódik saját kultúrájának térforatában. Az egyedi általánossá lesz. Az általános megismerési módszerre válik. Ez a módszer újabb szinguláris értékeket involvál. Ezek az értékek megint asszimilálódnak az anyakul-

túrába és gazdagítják annak megismerési módszertárát. Így válik a múlt jövővé, a jövő múlttá, így lesz ez az egész a mindenkori jelenné. (Jól fejlett dialellé!) Amíg kiérsz a kies fővenyre, tapasztalatokat gyűjtögetsz. Ott aztán elkapod a soros ladikot, mely a bárkához szállít. De te már nemcsak az vagy, ami voltatok. Az is vagy már, akik valahol a szárazföld legbelsejében most indul útnak, tapasztalatokat gyűjt és rendszerez, és fogalmakat alkot és... és fogalmaz. Sőt, újrafogalmaz. Hiába Kháronkods! Jön, egyre csak jön, számolatlanul, nyomul a part felé, és ti is folyton-folyvást hömpölyögsz vele, egyre kisebb részben, egyre parányibban, egyre mellékesebben, de egyre elhagyhatatlanabban. Már csak néhány jellegtelen szó vagy, egy üres társalgási frázis, egy általánossággá bővült, elhomályosult fogalom, egy kötőszó, egy hézagpótló, már csak egyetlen elharapott hang vagy, vagy egy ki nem ejtett betű, valamelyik előző változathoz otffejtett vessző, hamis dikció az idétlenül hosszú fogalmazványban, a vége-hossza nincs beszédben, szpícsben, textusban, nyomkeresésben, a korokról korokra burjánzó rettenetes halandzsában... – A hallgatók unottan lecsukják kompjútereik képernyőjét, s aktatáskaként hónuk alá csapva a készüléket, megindulnak a bejáratú ajtó hologramja felé, de mielőtt kilépnének a háromdimenziós kép lézersugárral átvilágított negatívján, lassacskán halványulni, vibrálni kezdenek, végtagjaik megnyúlnak, összetöporódnak, egész testük lobog, akárha szél fújná, aztán hirtelen ajtóstul szertefoszlanak. A tanár csak áll, csak áll az üres, meg-megbillenő, egyre kajlább előadóteremben, fejében régi memoriterek hömpölyögnek, kavarognak, elkeverednek a sorok, összerosódnak a szavak, egymásba rognak, majd új halmazokba verődve gomolyognak elő a fogalmak, s üveges szemmel nézi az ajtóstul szertefoszlott hallgatóság mögött láthatóvá vált tanfelügyelői kommandót, ahogy vészjóslóan

komor ábrázattal böngészik a frissen nyílt hasadéokban kirajzolódó didaktikai szabályzatot, s valamit babrálnak a billentyűzeten, de a verssorok már visszavonhatatlanul összehabarodtak, s most ugyan néhány szó kitepi magát a masszából, ám a fogalomalkotás szitáján hamarosan végképp elporlad, s tekintete tükrében megvakulnak, kontúrjukat veszítve vonaglanak a dolgok, s ahogy nyúlna utánuk, érzi, elernyed, meglágyul a keze, körmei megolvadnak, lecsöppennek az ujjai, s amikor lábizmai kétségbeesett utolsó próbálkozásként megfeszülnek, hogy a felporciózott lendület tétova szárnyain röptessék visszeres végtagját a reáliák lenge köddé habosult valágái, nagylábujja hegyén fölfeslik a nagy gonddal letűzött szálvég, s testének görcsösen magához ragadott sziluettje is nagy darabokon fölpupulykásodik, majd könnyeden lobogva legombolyodik róla, szája megnyúlik, egybeolvad orrüregével, fölszippanlja szemét, és az egyre öblösebb üregben szanaszét röppenő fogai között ívóhelye felé igyekvő pisztrángként csapkod a nyelve, csajla fülei hol irdatlanul felpuffadó, hol használt óvszerként lefittyenő orrát legyezik, émelyítő pépé kásásodik az álla, ősz harcsabajusza szálanként kavarog, beletapad a föl-fölbugyborékoló szócafatokba, végül a mindedig sziklaszilárdan magasodó, a kibontakozás, a folytonosság egyedüli biztosítékaként latba eső mives ívelésű homlokra is fád ráncok araszolnak, girbegörbe párhuzamosokat húzva először a két halánték között, aztán ezekre merőlegesen, majd átlósan, balról fel jobbra és jobbról fel balra, s keresztbe és kasul, és erre, és arra, és hiába, hi-á-ba, mindhiába matatnak a gombokon, a nemes homlok fölrepedezik az egyre szaporodó barázdák mentén, és számtalan mozaikdarabra szakadva zajlásnak indul, egymásra torlódik, és fölgyorsulva elúszik a képzelet halovány fényrajzának kónyán is áttekinthető téridejében...

Négy közönséges napom

„Két holtponthoz között melyik a legrövidebb út?”

T. S.

A mai napom⁰

Ma reggel hét óra tíz perckor
 ébredtem s leütöttem a csengőt¹
Feltápázkodtam kimentem vizelni²
 majd gyorsan megmosakodtam
 felöltöztem és lementem a boltba
Amikor hét harminckettőkor megjöttem
 már talpon volt a család
Megreggeliztem³
Nyolc óra négy perckor
 elindultunk az iskolába a fiammal
Visszafelé újságot vettem
 otthon belelapoztam aztán
 lezuhanóztam de már előtte
 bekapcsoltam a számítógépet
Kilenc óra tizenhétkor kisebb
 telefonvitába keveredtem
.....⁴
 életművének jelentőségéről

ill. időkezelésének kérdéseiről⁵
Ez korainak bizonyult⁶
 úgyhogy elmosogattam
 aztán visszavonultam
 dolgozni a szobámba
A számítógép kijelzője ekkor
 kilenc óra ötvenhét percet mutatott
Egy elég jó novellának⁷ a kétharmadát
 sikerült megszerkesztenem délig
Tizenkettő nulla nullakor⁸
 bekapcsoltam a pécén az interaktív rádiót
 és meghallgattam a déli hírmagazint
Közben haraptam valamit
Tizenhárom óra tizennégykor
 elindultam a szerkesztőségbe
A Tescónál hét fokot⁹ mutatott
 a hőmérő és feltámadt a szél is
Fél kettő múlt hét perccel amikor odaértem
Először átnéztem a postámat¹⁰
 aztán elintéztem néhány telefont
 majd pedig kedélyes beszélgetést
 kezdeményeztem néhány munkatársammal
Már három óra előtt megérkezett
 a fiatal szerző akivel találkozóm volt¹¹
Lementem vele a közeli kávéházba
 és megbeszéltük legújabb verseit
Nem voltak igazán erősek
 de beleéltem magamat¹²
Most valamivel jobban tetszettek¹³
 mint tegnap este amikor először
 lapoztam bele a vaskos kéziratkötegetbe

Megittam kétszer két deci kékfrankost¹⁴
Volt kötetlen beszélgetés is
 meg néhány szellemesség¹⁵
Kezdtem jól érezni magam de
 valahogy fél öt tájban azért sikerült
 elszakadnom és elsiettem a napközibe
Hazafelé pizzát vettem a fiamnak¹⁶
Tizenhét óra tizenegykor értünk haza
Átöltözködtem megbeszéltük a házi
 feladatot adtam fél óra halasztást
Aztán megint nekiláttam a szerkesztésnek
Közben átnéztem a matekleckét
 és kikérdeztem a Petőfi-verset¹⁷
Tizennyolc óra ötvenhétkor
 átmentem a nappaliba hogy megnézzem
 a szlovák majd a magyar híradót
Közben megvacsoráztam¹⁸
Valamivel fél nyolc előtt megjött
 a feleségem az esti nyelvvóráról
Elmondta mi volt
Én is elmondtam¹⁹
A sporthírek magasságában
 áttértünk arra mi lesz
 hogyan lesz hogy lenne jó
Nyolc tájban megsétáltattuk
 fiammal az aranyhőrcsögöket²⁰
Aztán a reggeli telefonbeszélgetés
 folytatását kezdeményeztem²¹
Huszonegy óra huszonhat perckor
 egy pohár borral öblítettem le
 szócséplésben kiszáradt torkomat

és átvonultam a szobámba hogy
befejezzem a novella szerkesztését
Huszonkét óra tizennégykor végeztem is vele
aztán átnéztem az íméleket és
válaszoltam néhány sürgős levélre
Fél tizenkettőt ütött a közeli templom órája²²
amikor ezt a fájlt megnyitottam
hogy minden különösebb hátsó gondolat
nélkül lejegyezzem²³ a mai nap eseményeit
Nemrég múlt két óra
és már meg is vagyok vele
Olyan lett ez az írás is
mint a mai nap illetve
amilyen az a tegnapi volt
Így visszatekintve
Hát nem is tudom
De ez már egy új nap kérdése
Egy költő kérdése
Nem a történetésekből következik²⁴
Vers lüktet vecerkedik benne
Mindjárt fél három
Ideje menteni²⁵
ami menthető

A mai napom II.

(Sokáig gondolkodtam²⁶ milyen
címet adjak a folytatásnak
vagyis az előbbi követő nap
tehát a mai nap leírásának
Maradjunk ennyiben leírás
Ez sem akar más lenni mint az előbbi
Ez is a mai napomról szól
Végül úgy döntöttem
persze ez még változhat
legyen ennek a címe is *A mai napom*
Hogy később tudjam melyik *A mai napom*
római kettést tettem a cím után
Ezt ha jobban meggondolom
írhattam volna arab számokkal is
Az kicsit mást jelentene
Ez is mást jelent egy kicsit
Valójában a szám el is maradhatna csak hogy
az még összetettebb jelentést sejtetne
De nem akarom hogy valamit is
jelentsen pláne hogy sejtessen
ezért az első véletlen változat
mellett döntöttem ami persze
a beavatatlan értelmező számára
De ez nem lényeges)²⁷

Szóval elég az hozzá ma is hét óra
 tíz perckor csörgött az ébresztőóra
 Ma szerencsére nem nálam
 A reggeli ügymenet egészen
 az iskola kapujáig ugyanaz
 volt mint ahogyan azt *A mai*
napomban ecseteltem kivéve
 a bevásárlást amit ma megúsztam
 illetve a mosakodás helyett
 előrehozott zuhanyozást
 Iskolába indulás nyolc óra két perckor
 Miután elkísértem fiamat az iskolába
 a szerkesztőség felé vettem az irányt
 Ekkor nyolc óra tizennégy
 percet mutatott a karórám
 A Tescóhoz érve ami legfeljebb egy
 percnyi járás²⁸ a digitális idő- és hőmérő
 szintén nyolc óra tizennégyet mutatott
 amiből logikusan következik hogy
 vagy a köztéri óra késik egy percet
 vagy az én órám siet egy percet
 vagy pedig és persze ez a legvalószínűbb
 mind a kettő pontatlan időt mutat²⁹
 A hőmérséklet legalábbis e szerint a
 köztéri hőmérő szerint plusz öt négy öt
 négy öt négy öt fok másodpercenként
 változik pontosan így ahogy írom³⁰
 Karórám szerint³¹ nyolc óra huszonnyolckor

érkeztem meg a szerkesztőségbe
Kilenc óra negyvenig elintéztem néhány
csak a reggeli órákban lefolytatható
külföldi telefonbeszélgetést
Aztán átnéztem a postámat
majd pedig egy frissen
érkezett folyóiratból
olvastam el néhány
verset meg egy recenziót³²
Tíz óra negyvenhétkor riadtan pillantottam az órára
Tizenegyor egy írótársasági gyűlésen kellett lennem
Gyorsan összehajtottam és sietve
elindultam az írószervezetek székházába³³
Egy perccel a kezdés előtt
szerencsésen befutottam
Nálam épp tizenegy óra volt
Ha a fent említett köztéri óra a pontos
egy perccel még korábban is érkeztem
Viszont az is könnyen meglehet
hogy elkéstem csak éppen
a gyűlés is késve kezdődött³⁴
Tizenhárom harmincnégykor
végre kimondták az áment
A vásárcsarnok felé vettem az irányt³⁵ s egy olcsó
önkiszolgáló étteremben megebédeltem
Tizennégy huszonhatkor már a főpostán
voltam ahol kilenc perces sorban állás árán
hozzájutottam a tegnap érkezett ajánlott levélhez

A levél verseket tartalmazott
Kiválasztottam közülük
 egyet és elolvastam³⁶
A kilenc percet megérte
A nyolc perces kitérőt már nem biztos
Ezen morfondíroztam és sok minden
 eszembe jutott
 de erre most
 nem térek ki
Ezt a kitérőt már egészen bizonyosan nem érné meg
Persze szerzőnek
 kivéve magamat
 ilyet sosem mondanék³⁷
Igazságtalan lenne s hogy ilyet
 gondolok már az is az
Magammal szemben is
De ki figyel itt rám?
Még magam se
Legalábbis erre törekszem
Egyre nagyobb sikerrel
Régebben még azt is pontosan
 meg tudtam mondani³⁸ miért
És hogy ma már nem
 az a dolog lényegéből adódik³⁹
Maradjunk annyiban: önvédelem
Figyelmen önfigyelmen kívül élni
 nagy önfegyelmet követel
 tolakszik máris a szójáték
 de valójában nem erről van⁴⁰

Közben fagypontig
Iskola tizenöt óra öt
Pizza piac hazaérkezés tizenöt
 óra harminchét de lehet
És az is meglehet hogy sem
Szerkesztés lecke híradó
 hogyan lesz hogyan lenn
 aztán ez az új *A mai napom*
Az új kiém?
Hát az új enyém
Megint
És megint figyelmen kívül
Már majdnem teljesen
Egy óra ötvenegy
 de nem bizonyosan⁴¹

A mai napom (2000. december 7.)

(A helyzet a következő:

Nem jó sem a római sem az arab szám

Most dátumot írok de egy pillanatig sem hiszem

hogy ezzel az őszinteség tetőfokára hágtam

Még az is kérdéses szándékomban volt-e

Ez hogy kérdéses ez jó

A rossz az hogy ezt magyarázom

Bár így módomban van újabb kétségekkel előrukkolni ami

bizonyos szempontból kétségtelenül megint csak hozadék

noha az ilyen szempontok létjogosultsága igencsak

kétséges)⁴²

A mai reggel történésrendje

az előbbi két nap reggeli

eseménysorának ötvözete

de semmi kedvem részletezni ezt

pedig biztosan nagyon unalmas

lenne ami már valami⁴³

Vagy inkább annak a valaminek az alja sűreje

maradék a seprűje reziduuma poszléke faradéka

El lehet tőle lökődni⁴⁴

Persze a kulcsesemények időpontjai

mindig valamelyes eltérést mutatnak

például az iskolába indulás időpontja

lehet nyolc óra nyolc nyolc tizenöt hét
 óra ötvenkilenc nyolc tizenhárom stb.
 Sőt még elalvás is lehet a dologból
 de ez csak egyszer régebben esett meg⁴⁵
 A mai nap fő eseménye mindenesetre a
 köztéri óra s karórám váratlan kibékülése volt⁴⁶
 Most vagy mindkettő pontos
 vagy mindkettő pontatlan aminek persze
 mindig sokszorosan nagyobb az esélye
 Már ha elhiszi az ember
 hogy van mihez képest
 és hogy van értelme hogy legyen
 Talán ha másra figyelnék⁴⁷
 Egymásra vagy egy másra vagy
 egyszerűen másra vagy a másra
 Ehhez azonban el kéne tudnunk terelni
 a figyelmünket magunkról⁴⁸
 tehát először is magunkra
 kéne tudnunk figyelni⁴⁹
 A versre
 Ahogy olvasom a verset valami folyóiratból
 vagy ahogy egy kockás papírra gépelt opust silabizálok
 gondolatban meghúzom áttördelem szórendet igazítok
 szavakat cserélek ki benne de csak addig amíg csinálom
 nem utána nem előtte csak amíg benne vagyok és tenni
 róla hogy akárhány óra akárhány perc mindig nyakig benne
 legyek és ne tudjam hogy benne hogy bennem hogy
 egyszerre mindenben benne vagyok mert végre vagyok⁵⁰
 (vagy ahogyan egy mostanában született töredékben írom)

vagyok aki vagyok
kivagyok
kiteltem
kétségtelenül egység
vagy ok vagyok⁵¹

Hogy aztán későn este amikor a napi textúra-hordalék
szöveg-resztli ritmus- és dallam-szuperplusz
leüledtével megnyitom ezt a fájlt⁵²
a vaskos seprűpárlattá szellemült szó-fogyadék
spirális és loknis gondolatfüzerek szárnyán röptetve
újból kapitális körmondatokba keringtessen tunkoljon
melyeket tulajdonképpen már réges-rég ki nem állhatok
csak éppen valamiképp mégis rettenetesen vonz ez a taszítás⁵³
itt ebben a disszonáns mágneses erőterben vagyok igazán
elememben különösen ilyenkor hajnali fél öt után
miközben tudom hét tízkor megszólal az ébresztőóra
menthetetlenül minden szöveg megdöglik
és elkezdődik egy újabb *A mai napom*

A mai napom (az utolsó)

Ma reggel hét óra tíz perckor
 ébredtem s leütöttem a csengőt
Feltápáskodtam kimentem vizelni
 majd gyorsan megmosakodtam
 felöltöztem és lementem a boltba⁵⁴
A kétórás alvástól olyan volt a fejem akár a méhkas⁵⁵
 és tamtamdobok szóltak a fülemben
A dobolás azonban csöppet sem zavarta a méheket⁵⁶
Amikor hét harminchétkor megjöttem
 már talpon volt a család
Reggeli helyett lezuhanyoztam
Ez valamit segített ugyan de alapjában véve még ekkor is
 úgy éreztem magamat mint aki maga mellett lépked
Nem teljesen csak úgy
 két centinyire⁵⁷
Nyolc óra hét perckor
 így indultunk el az iskolába
Az iskolából én a szerkesztőség
 felé vettük az irányt⁵⁸
Ekkor nyolc óra tizenkilenc
 percet mutatott a karóránk
A Tescóhoz érve ami legfeljebb egy
 percnyi járás a digitális idő- és hőmérő
– pedig meg mertünk volna esküdni hogy most
a mi időnkhez képest egy percet késni fog –

visszamenőleg is minden logikát annulálva
 ebből a megint hosszúra nyúlt szövegből
 elsötétült ábrázattal meredt a zagyván szitáló
 havas eső szélborzolta szürke üstökére⁵⁹
 Vagyis magán kívül semmit sem mutatott⁶⁰
 Aztán néha – mint aki magánkívül van –
 zavarosan cikázó izzó-szemeket
 villantott a lucskos homályba⁶¹
 Ellentétben velem mégsem volt magán kívül
 Az alatta lévő ház földszintjén van egy állóbüfé
 ahol úgy gondoltuk megreggelizünk
 hátha a táplálékkal felvett a betáplált
 b-vitamin segít az egyberázódásban
 A tonhalsaláta elfogyasztása valamint a tizenkettes
 gambrinus komótos kihörpölgetése után
 valóban megnyugodva léptem az utcára⁶²
 Karórám szerint kilenc óra tizennyolckor
 érkeztem meg a szerkesztőségbe
 Kilenc óra negyvenhétig elintéztem néhány
 csak a reggeli órákban lefolytatható
 külföldi telefonbeszélgetést⁶³
 Aztán átnéztem a postámat⁶⁴
 majd pedig egy frissen
 érkezett folyóiratban lapozgattam⁶⁵
 Tíz óra harminchatkor riadtan pillantottam az óránkra
 Tizenegyor a város másik végén volt találkozóznk
 Gyorsan összehajoltunk hát és sietve indultunk a troli-
 megálló felé de útközben rájöttem
 hogy összekevertem a napokat
 Nálam ekkor épp tíz óra ötvenkettő volt
 Elindultam hát hazafelé

Útközben még egy sört lehajtottam⁶⁶
így hát viszonylag jó
állapotban érkeztem haza⁶⁷
Megmelegítettem az ebédet de már előtte
bekapcsoltam a számítógépet hogy
meghallgassam a déli hírmagazint
Már a hírek elején a dátum
bemondásakor kiderült hogy mégsem
kevertük össze a napokat vagyis
hogy nem akkor tévedtünk amikor
azt hittem hanem akkor amikor úgy
vélttem hogy azt megelőzően tévedek
A találkozót tehát elmulasztottam de most
vagyis akkor ez már nem izgatott
Négyig sikerült megszerkesztenem
egy elég jó novellának a felét⁶⁸
Négykor felkerekedtem és elindultam a napközibe
Hazafelé pizzát vettem a fiamnak
Tizenhét óra tizenötcor értünk haza
Átöltözködtem megbeszéltük a házi
feladatot adtam fél óra halasztást
Aztán megint nekiláttunk a szerkesztésnek
Közben átnéztem a matekleckét
és kikérdeztem⁶⁹ a honismeretet
Tizennyolc óra ötvennyolcor
átmentem a nappaliba hogy megnézzem
a szlovák majd a magyar híradót
Már a híradó elején kiderült hogy mégiscsak
akkor tévedtünk amikor azt hittem
vagyis mégsem ma volt az a találkozó
Ez megint felzaklatott és erős hasogatást

érezünk a mellkasunkban terpeszkedő
nagy zöldes békasó mögül⁷⁰
Valamivel fél nyolc előtt megjött
a feleségünk az esti nyelvóráról
Elmondta mi volt
Mi is motyogtunk valamit
A sporthírek magasságában
áttértünk arra mi lesz
hogyan lesz hogy lenne jó
Nyolc tájban megsétáltattuk
fiammal az aranyhörcsögöket⁷¹
Kilenc felé átvonultunk a szobámba hogy
befejezzük a novella szerkesztését
Huszonkét óra tizennégyre elkészültem
aztán átnéztem az íméleket és
válaszoltunk néhány sürgős levélre⁷²
Tizenkettőt ütött a közeli templom órája
amikor ezt a fájlt megnyitottam
hogy minden különösebb hátsó gondolat
nélkül lejegyezzem a mai nap eseményeit
Nemrég múlt két óra
és már meg is vagyunk vele
Sajnos a mellünkben terpeszkedő
nagy zöldes békasó mögül
újabb fájdalomhullám
indul ki s gyűrűzik tova⁷³
És úgy marad megkövül a hullám
és soha nem is múlik már el
mert nincs tovább nem lesz
több *A mai napom*
Végünk⁷⁴

(Mellékdal)

Reggelre nagy szenvedések közepette
kileheltem a lelkünket⁷⁵

Most már jól vagyok

Valószínűleg ez nyomasztott eddig
de most már punktum végre
ezt a pakkot is leadtam

Megkönnyebbülten tekinthetek
az elkövetkező számos
derűs napok elébe⁷⁶

Jegyzetek

⁰ Arra kérem a kegyes olvasót, első alkalommal az alábbi jegyzeteket ne olvassa el! Ha megállja, jobb, ha az újraolvasások (he-he) során sem terheli elméjét e *néha* teljesen fölösleges, csak heveny grafomániám kielégítését szolgáló kiszólásokkal. Az ítések is jobban tennék, ha legalább első nekifutásra lendületből tennék magukévá az alapszöveget. Mert hogy a jegyzetek is a fenti szöveg szerves részét képezik, arról én őket, tudom, soha le nem beszélem. Lehet, hogy igazuk is van. Bizony, még ez is lehetséges.

¹ Azt a szerkezetet, ami cseng: a csengőt – tehát az ébresztőórát. Az elemzésnél fontos szempont lehet, hogy a valóságban digitális óra ébreszt, aminek pípegő hangja van.

² Figyelmet érdemel, hogy székletről ebben az opusomban sohasem szólok tudatosan. Egyébként ennek leírása – sok mással egyetemben – különben is meghaladná ezen írás kereteit.

³ Vö.: 2. sz. jegyz. 2. mondat

⁴ *Nevet* szándékosan nem írok („Az nevet, aki utoljára nevet!”), de ha véletlenül mégis kifut a tollam alól, utólag bölcsen törlöm. „Szemérmes” magatartásom gyakorlati jelentőségét már Tsúszó Sándor is megfogalmazta egyik halhatatlan aforizmájában: „Gátlások nélkül olyan lenne a világ, mint a súrlódás jelensége nélkül a baszás.”

⁵ Itt egy hosszas eszmefuttatást töröltem az írás arányainak megőrzése végett.

⁶ Ez már huzamosabb ideje korainak bizonyul.

⁷ Az „elég jó”-tól gyengébb novellákat persze nem is szerkeszték. A pleonasztikus fordulat szerepének meghatározása konstruktív szempontként esik latba.

⁸ Szándékolatlan utalás az illemhelyre mint a nap kiemelkedő jelentőségű (a „tizenkettő” központi szerepe) eseményének színhelyére.

⁹ A szöveg számmisztikára épülő olvasatának lehetősége nem kizárt ugyan – mint ahogy eleve semmilyen olvasat sem kizárt –, a néhány dramaturgiailag kiemelt mézesmadzag-elhúzás mellett azonban folyamatosan arra törekedtem, hogy egy ilyen értelmezés elé a lehető legnagyobb akadályokat gördítsem. Ebben az eljárásban egyébként maga a valóság is nagy mértékben a kezemre játszott. Viszont tisztában vagyok vele, a misztika logikája akárhol megveti a lábát.

¹⁰ Levelet kaptam többek között attól a régi kliensemától is, akinek versküldeményei már évek óta őszinte örömet okoznak nekem. Az ötvenes férfi egy vidéki nagyközség elemi iskolájának tanítója és a helyi kulturális élet központi alakja. Kultúrműsorokat, vetélkedőket, bálokat szervez, a falu amatőr színtársulatának rendezője és bonvivánja, az önkéntes tűzoltók fúvószenekarának karmestere, a község krónikájának írója, számos néprajzi és helytörténeti munka, sőt regényes történet és színdarab szerzője, és amire a legbüszkébb, a régió koszorús költője. Most többek között egy – saját költeményeiből kiragadott hazafias versidézetekkel gazdagon megtűzdelt – ünnepi beszédének, illetve a szövetkezeti elnök sírjánál mondott búcsúztatójának szövegét, valamint egy esküvői táviratra írt köszöntőjét is postázta. Ez az utóbbi így hangzik: „Ha kit Ámor szíven talál, / van ki ledől, van ki feláll. / Esküvőtök alkalmából / tiszta szívből kívánom, / házatoknál a vigalom / s minden egyéb egész évben álljon! / Sose felejtsetek, mi az élet sója, / túlórázni járjon hozzátok a gólya!”

¹¹ Az adott napon valóban volt egy ilyen találkozásm (ne feledjük azonban, hogy – minden ellenérdekeltségem és szándékom ellenére – a jegyzetek is a fönti írásmű részét képezik), munkám során ez különben sem megy ritkaságszámba, de azért mégse zárjunk ki eleve olyan olvasatokat, amelyek az idő-fogalommal operálva, az „írói én” változásainak mibenlétét feszegetik, s némi nosztalgikus felütéssel hajdani személyes (olvasmány)élményekre reflektálnak (Vö.: pl. Marcel Proust: *Az eltűnt idő nyomában*; Karinthy Frigyes: *Találkozás egy fiatalemberrel*).

¹² A szöveg átélésének hőfokán is múlik, hogy egy mű milyen hatással van ránk. Aki az élvezetért (különböző irányú pszichikai hatások begyűjtése okán) olvas, ezt nagyon jól tudja. Tisztán pragmatikus gondolkodásmóddal azonban mindez felfoghatatlan és – különösen! – elfogadhatatlan. Mindemellett egy teljesen megcsinátlan írásmű – és ez is az emberi psziché rejtelseinek egyike – semmilyen lelkiállapotunkban nincsen ránk elementáris hatással. Mint ahogy egy precíziósan kiesztergályozott munka is lehet élvezeti és/vagy lelki higiéniai szempontból írója, olvasója számára egyaránt teljességgel érdektelen. Ilyenkor egyedül az elméleti értelmezők járnak jól.

¹³ Különösen ez a részlet:

„Süsd le hát koponyád huncut pávaszemét, Mester,
s heveredj le lángoszlopod hosszú árnyékában...
Szemfényvesztők Istene, kegyelmezz szemének,
hogy ha már nem láthat, lássék legalább.
Mert megérdemli ő e látszatot,
légvár-sóvárgása oly határtalan,
s oly merészen bölcs a Te cselvetésed.”

¹⁴ Abból a récsei palackozású kis-kárpátoki fajtából, melyen Frankovka Modrá felirat olvasható.

¹⁵ Ezeknek egy része eredeti, ez alkalommal kitalált, a helyzetkomikumra épülő, ám utólag épp ezért nehezen rekonstruálható élc volt. A beszélgetés (meg persze a kékfrankos) hatására még egy alkalmi rigmust is megeresztettem. Ezeket róttam a kezem ügyében levő szalvétára: „Ejh, ne pimaszkodj, ne nézd a korom, / ha szerencséd lesz, egykoron / betöltöd te is; hajaj, a korom / elvész hajadból, vagy mint hegyorom: / tar lesz föld, s nem lesz hajadon, / ki ágyadon vadon / riogva ringana.”

¹⁶ András nevezetű fiamnak a Szent András-temető melletti pizzásnál.

¹⁷ A *Füstbe ment terv* volt feladva.

- ¹⁸ Amint az már az eddigiek alapján is megfigyelhető, az étkezés idejét is igyekszem többszörös haszonnal visszaforgatni életidőmbe és – műveimbe.
- ¹⁹ Közben fél szemmel és füllel a tévén csüggök (Vö.: Füstbe ment terv). A személyes, családi, bel- és külpolitikai eseményeknek furcsa, folyton metafora-gyanús egyvelege képződik meg ilyenkor tudatomban.
- ²⁰ A különböző almokból származó két szíriai aranyhörcsög házaspárnak lett elképzelve. Hogy majd békésen rágesálnak, kerekéznek, párosodnak. A nőstény azonban már többször is komoly sebeket ejtett a mamlasz hímen, így aztán el kellett őket zárni egymástól, s csak szigorú felügyelet mellett engedélyezett számukra a házastársi kötelesség teljesítése is. Más kérdés, hogy a kijelölt időben vagy egyik, vagy másik óckodik a kötelességteljesítéstől. Talán hagyni kéne őket marakodni.
- ²¹ Itt megint volt egy nagyon szép és okos eszmefuttatásom, vitapartnernek nemkülönben. (Sajnos, terjedelmi és konstrukciós okokból az ezeket ismertető részt szintén törölnöm kellett.) Elvi álláspontjaink megnyugtató módon közeledtek. Tulajdonképpen csak annyi differencia maradt, amennyi az eszmecsere folytatásához föltétlenül szükséges.
- ²² A blumenthali neoromán plébániatemplom digitális vezérlésű órája minden negyedóránban működésbe lépteti a toronyban elhelyezett hatalmas hangfalakat. A napi zajok leüledtével a virtuális harangok hangját dolgozószobámban is jól hallani.
- ²³ Mintha már készen lenne ez a történet, s csak le kéne jegyezni! Valójában azonban válogatok az események között. És a leírás mikéntjét is megválasztom. Habár nem lehetek mindenkor s minden tekintetben következetes, még ha titkon tudatosságra törekszem is. Ezek a kisebb-nagyobb következtelenségek a valóság – pontosabban: az irodalmi valóság – zárjegyei.
- ²⁴ Legalábbis nem közvetlenül. De mi következik közvetlenül a történetekből? Talán még ez a leírás sem.

²⁵ Ctrl + S

²⁶ Sokáig, de nem sokat. Már napok óta képtelen vagyok koncentrálni.

²⁷ Ha tudom, hogy utólag jegyzeteket írok ehhez a szöveghez, ezt az elmélkedést nem a szövegbe illeszttem. De most már késő. Nem tudok lemondani az e nélkül logikátlan „Szóval elég az hozzá” fordulatról, ami egy számomra igen kedves idős asszony szavajárása. (És a logika folytonos kereséséről sem tudok lemondani. Ezt a kevés sikerélménnyel kecsesgató hajlamot is tőle örököltem.)

²⁸ Azóta lemértem, valójában mennyi időbe is telik ez az út. Meglepődve tapasztaltam, hogy mintegy két és fél percbe. Itt azonban három bizonytalansági tényezőt is figyelembe kell vennünk. Először is bizonytalan, hogy az útba eső gyalogosátkelőn mikor kapunk zöldet; bizonytalan, hol állítsuk meg a stoppert, ugyanis a szövegből lehetetlen rekonstruálni az alábbi történet pontos helyszínét; valamint...

²⁹ ...a menetidő lemerésénél is számolnunk kell karórám nagyon is valószínű pontatlanságával.

³⁰ A kijelző tized Celsius-fokokat nem mutat. Csak valószínűsíthető tehát, hogy a mért érték négy és fél Celsius-fok körül ingadozott. E mérés pontosságát még nem volt módomban ellenőrizni, de minden bizonnyal ebben az esetben is a pontatlanságok kibogozhatatlan hálójába keverednénk.

³¹ Fentiek hatására itt már óvatosabban fogalmazok.

³² (Vegyük észre: a két legrövidebb s egyszersmind leggyakoribb folyóirat-műfaj.) Az egyik vers így kezdődött: „Üres minden, / mint egy sóbánya fényképe...” Én-írtam. Volt ott egy tanulmány is, amit régebben már olvastam (ez egy 1999. áprilisi lapszám volt). Többek között ez állt benne: „Ennek a nyelvnek a változásai olyan barokkos szövegkeverék lehetőségei felé mutatnak, amelyben az önmagukra utaló nyelvi jelek és lehetőségek céljukat egyrészt a nyelv expanziójának felmutatásában, másrészt a különféle »nyelvek«, modulusok egymásba történő

transzgressziójában látják. Végtelen szövegfolyamok jönnek így létre, amelyek valamiféle belső, örült logika folytán törnek a (szöveg)világ bekebelezésére...” A tanulmány, az alcím tanúsága szerint, *Hizsnay Zoltán költészetéről* szól. Ez én voltam. A folyóirat neve: Bárka. És Ladik Katalinnak nem volt benne verse.

³³ A Mihály-kapun keresztül jutok az óváros történelmi magjába. Elhaladok a Madách Könyv- és Lapkiadó egykori épülete és Segner János András (a „reakciós vízi kerék” feltalálójának) szülőháza mellett. Innen már látni az Egyetemi Könyvtár tetején fészkelő császári sast is. A királyi kamara hajdanvolt épületének falán régi ismerősként fogad Ludevít Štúr emléktáblája, aki ebben a parlamentben Zólyom városát képviselte. Odébb, a magyar nagykövetség épületével szemben a mindig hangos ír kocsmá, ahol a nyáron két vállalkozót lőtt le az az állig kitétovált maffiózó, akivel egy közeli kávéház teraszán előtte való nap gyerekestül, feleségestül asztalszomszédságba keveredtem, és aki nagy létszámú fegyverhordozói élén mecénási vénáját csillogtatva, nagy címletű bankót nyújtott át egy arra kalapozó hajléktalannak. A Fő téren elhaladok az első Pozsonyban koronázott király, I. Miksa szökőkút fölött magasodó szobra és a között a jugendstílusban épült ház között, amelynek helyén korábban az az épület állott, amelyben II. Lajos özvegye múlatta az időt mintegy évtizedig. A már csak régi térképeken és megsárgult, kirottosodott szélű nyomatokon látható Halász kapu szomszédságában áll a hatvanas-hetvenes évek szocialista építészetének az a műremeke, ahová ígyekszem. (Vö.: *Beszélő*, 2000. május, 84. o.)

³⁴ Az utólagos mérés fényében az okfejtésben rejlő bizonytalanság indokoltsága további alátámasztást nyer.

³⁵ A Fő téren most balra, a régi városháza felé kanyarodom el, és megtekintem a gótikus kapu két oldalára fölerősített középkori pozsonyi mértékek etalonjait. Átbaktatok a félig gótikus, félig reneszánsz udvaron, és kijutok az esztergomi érsek hajdani téli palotája elé, ahol 1848 márciusában megalakult az első felelős magyar kormány, és ahol százhusz évről, 1968 nyarán először nyer nyilvános megfogalmazást a Brezsnyev-doktrína; ez utóbbi eseményre márványtábla emlékeztet. Oldalról még egy emléktábla ékesíti az impozáns épületet: a domborművet Paracel-

susról, a híres középkori alkimistáról mintázták. Röpke pillantást vetek feléje, és a Kalapos utcán át elhagyom a történelmi városmagot. (Vö.: *Beszélő*, 2000. május, 87. o.)

³⁶ A *Szodoma és Gonorrhoea* c. epikus versciklus egyik opusa így kezdődött:

„A béna kórboncnok, sóvárogva, szűrős,
bandza szemét jártatja az immár
jámbor testen, mely a bádogtepsin
ernyedten heverve szürcsöli a levet,
miközben az ablakpárkány csilló
csempéjén csasztuskát sugároz a Szokol
márkájú, bőrtokos, telepes rádió.
A csenevész boncnok nézi a tetemes
termetű tetemet, tépelődve nézi,
saját kezét súlyos húskoloncnak érzi,
pedig valamikor pengét villogtatott
jobbájában és szilaj bal kezének görbe
mutatóujjával széthúzta a hájat,
paskolta a májat, kidobta a lépet,
megfogta a szívet, tenyerébe zárta,
s a véres izomba belekiabálta,
hogy zengett a pitvar, visszhangzott a kamra:
»Lehelj csókot fingban pácolt valagamra!«,
s egy kanyarintással a herékkel együtt
kiszelte a prémben búsan fekvő fütykőst,
és – mint bikacsökkal – elverte a szívet,
aztán megtaposta – közben fütyörészett,
egy régi dallamot, egy kacér kis nótát
– szövegét fejből kirúgta a lóláb,
mely pszichéje ferde valójából lógott
s az örület feszes húrján kapálódzott...”

³⁷ Most mondom!

³⁸ A „pontosan meg tudni mondani (valamit)” szófordulat jelentése: valamely pontosnak hitt tudást pontosnak vélt módon tudni megfogalmazni.

³⁹ Ehhez nincs semmi hozzáfűznivalóm. (Legfeljebb a szerkesztő nevében mondhatok el annyit, hogy a nem-tudás állapotának folyamatos fenntartása is legalább annyi szellemi energiát emészt fel, mint a tudás imitálása. És legalább annyi odafigyelést követel – ha nem többet! És a saját énre való nem-odafigyelés állapotának fenntartásáért folytatott heroikus küzdelemről akkor még nem is szóltunk.)

⁴⁰ ...szó. (Szó!)

⁴¹ Majdnem egészen bizonyosan nem! (De azért: Ctrl + S)

⁴² Ha már egyszer benne hagytam a versben egy ilyen (zárójeles) elmélkedést, most sem húzom ki, noha ezt – a magam által ímént teremtett hagyományon kívül – semmi sem indokolja. No de ez a viszonylagos indokolatlanság az adott helyen azért nagyon is indokolt.

⁴³ Persze csak akkor, ha a szövegegész az „unalmon túli” (Pilinszky) szférákba képes emelkedni.

⁴⁴ Homályos utalás az előbbi jegyzetben megidézett elméletre. Az egyéb műveimben más céllal alkalmazott jelzőhalmaz itt – az önirónia lehetőségét is fenntartó olvasatban megképződő jelentéstöbblet kiaknázhatóságával is számolva – az unalom elmélyítését (a mélyére ereszkedést), közvetve tehát az „unalmon túli” felé való ellökődést hivatott elősegíteni.

⁴⁵ Úgy emlékszem, azon a novemberi szerda reggelen éppen arról álmodtam, hogy ülök kint a kertben, a lugas alatt, május van és vasárnap, kamasz fiú vagyok, de nem az a kamasz, aki voltam, hanem aki szerettem volna lenni, és mégis teljesen önmagamnak érzem magamat ebben az új valómban is, miközben azért álomban is tudom, hogy ez az ideális önképemmel szemben érzett nagyszerű önazonosság nagyon is sérülékeny, nagyon is múlandó, csupán az álom valóságában fenntartható állapot. Ülök a lugas alatt, a méheket figyelem, és kívülről is látom magamat, azt a magamat, aki lenni szeretnék, és úgy érzem, ha most a jobbik önmagammat szemlélő én pozíciójából erősen a méhekre koncentrálok, vagyis ha képessé válok kizárólag elképzelt énem pozíciójából szemlé-

lődni, véglegesen és visszavonhatatlanul azzá válok, aki lenni szeretnék. Egyre elszántabban összpontosítom tehát figyelmemet a méhekre, összevont szemöldökkel, kidülledt szemmel követem röptüket, hallgatom egyre erősödő, egyre zavaróbb zümmögésüket, mely visszhangos koponyámban elviselhetetlen berregéssé akumulálódva nemsokára az ébresztőóra hangjának képzetét kelti minden erőlködésem ellenére is már az ébrenlét felé bukdácsoló tudatomban. Tetszhalottként ülök fel az ágyban, és még álombeli erőlködésem lendületével ütöm le a csengőt. Negyed kilenc. El vagyunk késve.

⁴⁶ Ami azért így, ebben a formában nem teljesen állja meg a helyét, karórán mon ugyanis analóg és digitális kijelző is van, a köztéri óra viszont csupán az óramutatók fölöttébb pontatlan leolvasása révén meghatározott analóg idővel mutat megegyezést, digitális kijelzőm – igaz, nem minden előzmény nélkül – továbbra is a maga elvadult időösvényeit járja.

⁴⁷ A többes számnak lesz még szerepe a továbbiakban. Itt azonban még más a funkciója. Nem törekedtem népi plebejus hang megütésére (egyéb-ként mért ne törekedhetnék akár erre is?!, aki egészen idáig eljutott az olvasásban, az már igazán mindent kibír, és különben is tudja, a maga helyén és megfelelő hőfokon minden megszólalásmód lehet érvényes), épp ellenkezőleg: ebből a nekifutásból próbáltam kiemelni a személyest, majd – a továbbiak során (lásd az 50-es lábjegyzetet) – működés közben megmutatni a psziché vulkánjait és tektonikus mozgásait, az önértés és önazonosság-tudat bonyolult viszonyrendszerét.

⁴⁸ Ez az, amire „egyre nagyobb sikerrel” „töreksem”.

⁴⁹ És ennek a tudásomnak a foghíjas volta miatt van az, hogy sohasem teljes sikerrel.

⁵⁰ A 47-es lábjegyzetben a „továbbiak során” beszúrással előre beharangozott szövegrészlet a főnti szakasszal végződik.

⁵¹ Hamis képzeteket megelőzendő, meg kell azonban jegyeznem, hogy a főnti töredék mellett az alábbi – igaz, egyes szám harmadik személyben írt – sorok olvashatók:

„Néha még felült és fülelt,
fejét vakarászta, hümmögött,
hébe-hóba nevetés rázta,
sírás facsarta, de már híg ködöt
pumpált sötét agya.”

⁵² Ctrl + O → A mai napom.doc → Open (De igen gyakran lefagy, már megy az agyamra!)

⁵³ Ezt a verset például kifejezetten azzal az elszánással kezdtem el írni, hogy a föntihez hasonló szóvirágokat mellőzve, a lehető legszárazabb módon rögzítem egy szokványos napom történetét. Négy nap lett belőle, és öntudatlanul is addig mesterkedtem, amíg olyan helyzetbe nem hoztam a szöveget, hogy legalább néhány ilyen részletet beleilleszthessek. (És aztán ráadásul eszembe jutott, hogy jegyzeteket kéne hozzá írnom.)

⁵⁴ Ctrl + C → Ctrl + V

⁵⁵ Vö.: a 45. sz. jegyz.

⁵⁶ Az álomban bezzeg minden a méheket zavarta!

⁵⁷ Csak a ritmus végett írtam két centimétert. A valóságban 2,5 cm is megvolt.

⁵⁸ A többes szám illetén használata nem ismeretlen az irodalomban. Hogy többet ne mondjak, magam is éltem már ezzel a lehetőséggel (még ebben a kötetben is). Ennek értelméről, céljáról itt bővebben nem szólanék. Csupán azt kívánom aláhúzni, hogy a többesből egyes számba (és vissza) való átmenetek a lelkiállapot-változások vizsgálatának tekintetében megkülönböztetett figyelmet érdemelnek. Már ha a lelkiállapot-változások egyáltalán figyelmet érdemelnek.

⁵⁹ ...erre a százalmas csapzottságában, lompos-slampos mivoltában is mély és méltóságteljes tragikumot hordozó hajzatra, mely hol megadóan aláhull, hol meg az ablakpárkányokat paskolja szilajon és váteszi elhivatottságának hevületében becsap a kéménylyukakon, megregulazza a bé-

késen pislákoló családi tűzhelyeket, hogy aztán újból ernyedten hulljon alá, egy pillanatra megint összeroskva az eget a földdel, a tegnapot a mával, a dobszóval vonuló másodperceket az időtlenség gordonkamuzsikájával... (Mindez még idejében törölve.)

⁶⁰ Miként a fönti szöveg.

⁶¹ ...és nemsokára már a csapzott hajzat minden legyintésére hisztérikusan felvillant, már-már eszelős vibrálással reagált, értelmezhetetlen, ráncokhoz hasonló ákombákomok sorozatát jelenítve meg szögletes ábrázatán; egyszer felgyulladt ugyan egy fekvő nyolcshoz hasonló alakzat is, de csak egy másodpercre, aztán sistergő hangok kíséretében egyszerre szertefoszlott, majd egyre erősebb fényű, egyre lüktetőbb fényjelenségek következtek, és a felvillanásokat ekkor már megsokszorozták a háztető pléhparkányának horpadásaiban összeverődött sekély víztócsák, sőt a szemközti ház ablakai is... (Hál' istennek, volt erőm búcsút venni ettől a résztől is.)

⁶² Ebben a B-vitaminok szerepe, tekintettel a felszívódásra fordított csekély időre, igencsak korlátozott lehetett. Viszont a placébó-effektus láncreakciójának beindításához valóban nélkülözhetetlen volt az evés-ivással felvett pszichés hasadóanyag.

⁶³ „– Szervusz, ...kám! Ugye tudod, mért hívok! / – Ja. Ja. / – Már elég sürgős lenne... Jövő héten ugyanis le kell adnom a számot. És még be is kell gépeltetni... Még mindig írógéppel dolgozol? / – Na ja. / – No mer' az is elvesz egy-két napot... / – Ja. Hát majd igyekszem... Különben hogy vagytok? / – Különben elég maradhatósan. / – Az egészség? / – Szolgál. Az a dolga... Hát van elég dolga, mit mondjak. És a tiéd? / – Ja. Hát az enyém szintúgy... Láttam a decemberi számotokat. Szép. / – Ja. Hát igyekszünk... Különben mit is mondtál, mikor küldöd? / – Legkésőbb hétfőn ott lesz. Ja! Hétfőn... Vagy kedden. Kedden vagy szerdán már egészen biztosan. / – Hát, várom... Akkor hát szevasz! Minden jól! / – Neked is! Tartsd magad! Szeasz! Küldöm! / – Kösz! Csak siess! Szia-szia...”

⁶⁴ Attól a szerzőtől is jött egy levél, akinek tegnapelőtti versküldeményéből a 36-os lábjegyzetben már idéztem. Most ugyanennek a hosszúvers-

nek egy következő ciklusát ajánlja figyelmembe. Ajánlatát igyekszem ugyan komolyan venni, de az olvasás közben egyre erősebb kétségeim támadnak. Különben sem vagyok különösebben fogékony állapotomban. Habár – vagy épp ezért? – az ilyen részletek kicsit feldobnak:

„Tárd ki fáradt markod a bárdnak
– mártírhálált halt hat font karmonádli –
(...)
Bár restnek hathat a hasra font kar,
lelkes e hentes, lohol, mint csenevész
lelkész a kenettel dögvész idején.”

⁶⁵ Ez egy jövő évi lapszám volt. Már szerepelt benne egy szép, emlékemnek ajánlott százhusz soros vers is. Nem volt még teljesen készen, így most csak töredékeit idézhetem:

„Túlhan, a kertek alatt egész nap bukik a Nap,
felhőkbe gabalyodik, fölakadt fél szem.
Tántorog, s nem leli vackát a mennyei
kereveten Hélios hónapok óta –
nyugati horizontod most végre beborítja
májlila burnusza, égbolt.
Tétován tekeredik tova a pici patak,
nádasok szárazott árnyai keretezik.
Pókhasú muraközik lépik a mocsarakat,
pára a tomporuk, harmat a lábuk;
átdübörögnek a képzelet süppeteg kupacain,
megdagad húgyvörös lőcseik erezte,
súlyos a léptük.”

⁶⁶ A nagytapolcsányi csapolt Topvart a Mickiewicz utcában, a rövid életű Erzsébet Tudományegyetem Orvosi Kara hajdani gyakorlókérdőházának szomszédságában fogasztottam el.

⁶⁷ A Comenius Egyetem Orvosi Karának főépületével szemben lakom. A hatvanas években épült épület főbejárata fölötti üvegmozaikokon ábrázolt orvostudoroknak a zöme szovjet-orosz. A földszinti ablaksor

fölött domborművek: mikroszkóp és lombikok, görcsövek, gyógynövények, az alsó végtag csontjai, koponya. A főépület oldalához tapasztva, ebédlőnk ablakától kissé balra áll egy földszintes épület. Hatalmas utcai ablakai fehérre festve, tetején két hosszú üvegsátor, a természetes megvilágítás elősegítése végett. Ebben az épületben van a boncterm. Ha friss árut hoznak, az ablakokból hajnalig kék fény szűrődik ki, szoktam mondani vendégeinknek. A főépületben, pontosan a nappallinkkal és a dolgozószobámmal szemben helyezkednek el a laboratóriumok. Itt az ablakok nincsenek lefestve, függönyök sincsenek, és amikor a krisztustövis ritkás lombjai nem zavarják a kilátást, és különösen a sötét decemberi reggeleken, amikor fényárban úszik a labor, néha látom, hogy az elhízott laboránsnők, hájas mellső csülkeiken gumikesztyűvel, az ablakpárkányra helyezett műanyaglavórokban valamit lötykölnek. Ezt az idillt egy, a kötet elején szereplő versemben meg is örökítettem.

⁶⁸ Igaz, néha, olyan félórás periodicitással, „segítőtársam” is volt.

⁶⁹ ...kikérdeztük, ...tem, ...tük, ...tem, ...tük... – már percenként változott, pontosan így, ahogy írom.

⁷⁰ E mögött a nagy, zöldes békasó mögött ül egy nagy, szürkésbarna varangyos béka. Ez a tenyérszerű varangy hol felfújja magát, hol meg elernyed. És időről időre megmerevedik. A békasó nem mozdul. Nem lélegzik, nem él. De növekszik. Alattomosan, szorgalmasan. Egyre nagyobb súllyal nehezedik a varangyra. Ám a varangyos béka sem tágit. Felfújja magát, elernyed. És egyre gyakrabban megmerevedik.

⁷¹ Közben szakirodalmat szereztem be (Michael Kürschner: *A hörcsög*. Elektra Kiadóház, 1988.; Georg Gassner: *Škrečky a trpasličie škrečky*. Cesty, 1999.) A könyvekből kiderül, hogy a hörcsög magányos állat. A párosodásról pedig egyebek mellett a következőket olvashatjuk: „...a kant szabályszerű időközökben engedjük a nőtényhez. Erre az esti és az éjszakai órák alkalmasak, mert a nőtény ebben az időben aktív, tehát nem kell álmából fölriasztanunk. A hirtelen felébresztett hörcsögdáma rossz hangulatát nem egy kannak kellett már súlyos harapásokban megtapasztalnia.” Fiam pedig a következőket írja *A hörcsög c. fogalmazásában*: „A hörcsög emlős

állat. Kedveli a napraforgómagot, de még a rágcslásnál is jobban szereti a gyerekeket. Imád játszani, de vigyázz, nehogy megharapjon!”

⁷² „Kedves ...kém! Ne nyugtalankodj! Versed rendben megérkezett. A kurzívok sem tűntek el, és még a gondolatjelek is megmaradtak. Igazán nagyon szép vers. Valamikor a jövő év elején egészen biztosan lehozzuk. Addig is légy türelemmel, és tartsd magad! (Ui.: E-mail-címem éppen megváltozóban van. Ide már ne írh. *Ha lesz* új címem, azonnal értesítelek.)”

⁷³ A békasó alá szorult varangy egy darabig még fészkelődött, időnként megremegett, bőre hullámozott, aztán lezárta pislogó hártáit, majd alsó és felső szemhéjait is, és lábait maga alá húzva gubbasztott. Nem fújta fel magát, nem ernyedett el, nem merevedett meg időről időre. Nem lélegzett, nem élt. Lassan, alattomosan töpörödött.

⁷⁴ „Úgy írni, mintha mindig azt a bizonyos utolsó mondatot fogalmazná az ember, mintha folyvást a búcsúszavakat illesztgetné egymáshoz. Hát, igen. Ez az igazán nagyok, az igazán elhivatottak privilégiuma. A többiek a búcsúmondatot is úgy nyögik ki, mintha egy regénytrilógia első mondatát.” (Podhoránszky Milán idézi Tsúszó Sándor Naplójából. Lásd: Kalligram 2000/5, 80. o.)

⁷⁵ „A lelkétől, öskéjétől, irányadó ideájától elvált, elidegenedett testet egy pillanatig sem tűri meg a természet törvényen kívül. Azonnal, talán még a hullamerevség beállta előtt megindul visszarendeződése a nagy organizmusba... Jó tudni, hogy még a nemlét sincs gazda nélkül.” (Uo.: 80. o.)

⁷⁶ „Martossy Borbála halálközeli szavai: »Az mi érhető, nem mind észélyes. Az mi érhetetlen, nem mind észélytelen. Az ismék között nem folyik tusa. Mi tusakodunk, eszes állatok, mert hiába hogy megkísértenénk alkotni mind minuciózusb isméket, mindegyik kitakar az másiktól egy-egy darabot, és hiába próbáljuk reájuk élesíteni görcsöveinket, Hé-rakleitosz villáma elvakít, az isme képe elhomályosul.« (Uo.: 81. o.) (eszélyes: ésszerű; isme: ismeret, tudás)

Tartalom

Utókezelés	7
I. A tizenharmadik év	7
II. Tíz év után	11
YOUR TEXT HERE I.	15
Ezredvégi fohász	17
Az agg Juan szertelen szerenádja	19
Az állócsillag	23
Himnusz a Házhoz	29
Nyár – Ősz – Tél (Sör – Bor – Pálinka)	32
I. Présburgi ser-leg	32
II. Árpád-medencei bor-szüret	33
III. A gömöri égettbor tora	36
„Salvo mortale”	38
Dilis idill	39
Elballag benne’	41
YOUR TEXT HERE II.	43
Tsúszó Sándor (1907–1941)	45
Szilveszteri ballada	45
[Indigó]	48
[Többre viszem...]	49
[Két csontos térde...]	50
Töredék Martossy Borbála <i>Vágy-alom</i> című regényéből	51
Tony H. Salazzini:	
Level mese thavolbol kedves ió madariaimnak	53
YOUR TEXT HERE III.	57

A damaszkuszi kör	59
Bárka és ladik	69
Négy közönséges napom	85
A mai napom	85
A mai napom II.	89
A mai napom (2000. december 7.)	94
A mai napom (az utolsó)	97
(Mellékdal)	101
Jegyzetek	103

Zoltán Hízsnyai *Koráb a cŕln*

Vydal Kalligram, spol. s r.o., Bratislava 2001. Prvé vydanie. Počet strán 120. Zodpovedný vydavateľ László Szigeti. Vytlačil Valeur, spol. s r.o., Dunajská Streda. Kniha vyšla s financovaním Ministerstva kultúry Slovenskej republiky.

Hizsnyai Zoltán *Bárka és ladik*

Kiadta a Kalligram Könyv- és Lapkiadó Kft., Pozsony, 2001. Első kiadás. Oldalszám 120. Felelős kiadó Szigeti László. Nyomta a Valeur Kft., Dunaszerdahely. A könyv kiadását a Szlovák Köztársaság Kulturális Minisztériumának Kisebbségi Célalapja támogatta.

A borító
Hodosy Géza grafikájának
felhasználásával készült

Hizsniai Zoltán negyedik versgyűjteményében előző kötetének termékenynek bizonyult formai-tematikai sokszínűsége teljessé ki és árnyalódik tovább. A beszédmód, illetve az elképzelt beszélő (a „lírai én”) olykor egyetlen versszövegben is tetten érhető metamorfózisai, a logikai és nyelvi játékoság versszervező erővé avatása, a több látószögből és érzelmi pozícióból történő ábrázolás és hangulatfestés, a stilisztikai vagy gondolati diszkordancia gyakori alkalmazása egyként jellemző erre a költészetre. A legkülönbözőbb kötött versformáktól a hagyományos szabad vers dikcióján keresztül a már-már puritán megszólalásmódokig ívelő, néha ezek sajátos vegyületéből megformált költői formanyelv igencsak változatos tartalmak hordozójává válik a *Bárka és ladik* verseiben.

A szerző a mítoszrombolással párhuzamosan mítoszteremtésre is törekszik. Az újonnan kreált mítoszok (legalábbis eleinte) megtévesztésig szilárdnak látszó építményei azonban olykor rendkívül nehezen megkülönböztethető történelmi vagy irodalomtörténeti tények, félígazságok és fikciók keveréséből készült logikai elemek felhasználásával épülnek. Az így felépülő pszeudomítoszok a valóság, a normatív tudati univerzum labilitására, illetve mindenkori relativizálhatóságára hívják fel a figyelmet. Ugyanakkor a mítoszipítés során részleteiben vagy egészében „idézett” szövegek esetenként az önálló értelmezés lehetőségét is felvetik.

A *Bárka és ladik* c. versgyűjtemény az unalomkeltés eszközeivel is élő „gondolati” költemények és az önfeledt olvasásra serkentő – legalábbis primer olvasatban „gáncstalan” – líra házasításaként is értelmezhető. Nincs azonban ebben a kötetben olyan vers, amelynek valamely részlete vagy rétege ne szólna mindazokhoz, akik legalább átlagos versolvasói tapasztalattal rendelkeznek és empátiával közelítenek feléje.

Podhoránszky Milán

150 Sk
990 Ft

ISBN 80-7149-209-4

9 788071 492092